

BAROKNÍ PALÁC COLLOREDO-MANSFELDŮ NA STARÉM MĚSTĚ PRAŽSKÉM

PAVEL VLČEK

Článek se zabývá barokním Colloredo-Mansfeldským palácem, významnou barokní stavbou z přelomu prvního a druhého desetiletí 18. století. Přesnější datování prostřednictvím dendrochronologie umožňuje s větší pravděpodobností určit autorství Giovanniho Battisty Alliprandiho, jehož polír se ostatně stavby zúčastnil. Článek se věnuje i rokokovému zařízení paláce a velké přestavbě z let 1901–1902.

THE COLLOREDO-MANSFELD BAROQUE PALACE IN THE OLD TOWN OF PRAGUE

The article deals with the Baroque Colloredo-Mansfeld palace, an important Baroque building from the turn of the first and second decades of the 18th century. More precise dating by dendrochronology is permitting a more likely determination of the authorship of Giovanni Battista Alliprandi, whose foreman otherwise attended the construction. Attention is also given to the Rococo furnishings of the palace and the major reconstruction in the years 1901–1902.

Klíčová slova — Praha – vrcholné baroko – rokoko – Giovanni Battista Alliprandi – palác Colloredo-Mansfeld

Key words — Prague – high Baroque – Rococo – Giovanni Battista Alliprandi – Colloredo-Mansfeld Palace

Podobně jako celá řada pražských barokních staveb, ani palác v Karlově ulici není výjimkou, že v něm nalezneme starší konstrukce, sahající hluboko do středověku. Vždyť stojí na velmi exponovaném místě při vyústění tehdy jediného pražského mostu. Dodnes tvoří nejstarší součást stavby románské sklepení vybudované z charakteristického kvádříkového zdiva, které odpovídá způsobu obvyklému u pražských domů ve 2. polovině 12. až 1. polovině 13. století.¹ Přitom podle výsledků archeologického průzkumu zde existovalo již před vznikem tohoto domu starší osídlení (PROKOPOVÁ 2012, 48–49). Nepříliš výstavná obytná budova někdejšího románského dvorce nebyla postavena v dnešní uliční čáře Karlovy ulice, silně od ní odstupovala, a románský sklep se tak dnes ocitl pod levým křídlem paláce. Výstavba Karlova mostu, situovaného poněkud jižněji proti předešlému Juditinu, pravděpodobně posunula také komunikaci a zvýšila význam místa. Nelze se proto divit, že tou dobou vznikl při ulici dosti reprezentativní dům, jak potvrzují dosud zachované monumentální sklepy (obr. 1), již respektující novou uliční čáru. Sklepení uličního křídla však nevzniklo najednou, na východní straně se liší od jistě mladšího sklepení v západní polovině, a je tak nutno předpokládat dvě gotické stavební fáze. První lze snad datovat do 2. poloviny 14. století, další pak do 15. století, do období pozdní gotiky. Gotická korunní římsa, objevená ve fasádě sousedního domu 188/I, jehož část však byla součástí dnešního paláce, ukazuje, že stavba dosahovala výše necelých 11 m (MUKOVÁ/MUK 1989, 72–73). O významu a velikosti domu svědčí tržní cena z roku 1552, kdy dům byl prodáván za 550 kop gr. č. Ve 2. polovině 16. století došlo k vynucené velké přestavbě, protože dům, o němž se tehdy zmiňuje šenk, poškodil někdy před rokem 1577 požár. O velkém zhodnocení domu v poslední čtvrtině 16. století vypovídá i prodejní cena z roku 1600, která se vyšplhala na 2000 kop gr. č., tedy takřka na čtyřnásobek ceny z roku 1552.² K úpravám zřejmě došlo i v dalším desetiletí, jak dosvědčuje závazek nabyvatelky domu z roku 1608, dle níž měla „paní i její dědicové povinnost ten dům neprodleně stavěti a zvelebovati“, na což měla „každoročně vynaložiti 500 kop grošů“, a to až do celkové částky 3000 kop gr. míš. Pokud by tak neučinila, měl dům zůstat rektorovi jezuitské koleje, jemuž předtím také patřil.³ Již v roce 1610 došlo k dalšímu prodeji, a to v ceně překračující odhad z roku 1608, včetně započtených 3000 kop gr. míš., které měly být vydány na zvelebení objektu. Celkem bylo zapláceno 8400 kop gr. míš. Přesto i další majitel (spíše však spoludávající, protože rektor zůstal majoritním vlastníkem) v místě nadále mezi lety 1610–1619 stavěl. Podle pozdější relace měl být dům zřejmě v roce 1608 velmi starý a zašlý a musel být nově vystavěn v částce 30 000 kop. Údajně zde dokonce Friedrich Falcký po bitvě na Bílé hoře konal jakousi poradu, než se uchýlil hlouběji do města a posléze do ciziny.⁴ Třicetiletá

1 Na existenci románského prostoru upozornily již J. LIBALOVÁ a M. VILÍMKOVÁ (1958, 32). Sklepení zmínila rovněž Anežka MERHAUTOVÁ (1971, 280), nověji pak Zdeněk DRAGOUN (2002, 95).

2 (18.) 1552, 20. května „Jakož je někdy Jan Kolský z Kolovsi, místosudí dvorský kr. Českého, koupil dům od Jakuba Daniela blíž mostu a Lidmily z Květnice mj. za V 1/2 C kop gr. č. ...“ (TEIGE 1915, 503) a (31.) 1600, 1. září „... urozený a statečný rytíř p. Václav Ples Heřmanský z Sloupna na Stolanech, cís. rada a purkrabí Karlštejnský, k. d. nárožní Danielovský k. d. od Lidmily Lamrštorfové z Čimic za 2000 k. gr. č.“ (TEIGE 1915, 505).

3 EBEL 1989, 3–4 s odkazem na NA Jes, sign. LXXIV/1 a neúplně Teige 1915, 505.

4 TEIGE 1915, 505; NOVOTNÝ 1945, 11–12; EBEL 1989, 4–5 s odkazem na NA SM, C 215/S/65, dále C 215/P/2/4.

neúdržba vykonala své, ale přeci jen je třeba počítat i se značnou nadsázkou, která se v takových smlouvách objevuje. V každém případě měl být dům opět do roku 1619 přestavěn, a to nákladem 30 000 kop (gr. míš.). S ohledem na stejnou výši sumy nelze vyloučit, že slibovaná přestavba po roce 1608 zřejmě neproběhla. Z nepatrného množství zpráv víme, že zde počátkem 17. století pracoval tesař Vít Řehoř Kalenda.⁵

Dům v roce 1619 koupil hrabě Jáchym Ondřej Šlik za 15 000 tolarů (což zhruba odpovídá 35 000 kopám gr. míš.) s tím, že 5 000 kop nadále zůstalo dluhem u jezuitského rektora. Nový majitel byl záhy, jako jeden z vůdců stavovského povstání, popraven a jezuitům pak byl dům „restitučně vrácen“, přestože jejich dluh byl jen osminou jeho celkové ceny. Hned v roce 1622 jezuité dům prodali za 20 000 zl. rýn. Juliu Jindřichovi, knížeti Sasko-Lauenburskému. Za saského vpádu (1631) se zde také údajně ubytoval saský vojevůdce Jan Jiří Arnheim. V držení knížecího rodu byl dům až do roku 1677, kdy měl být prodán.

Nastaly přitom určité komplikace, protože objekt tehdy stále ještě patřil mezi domy šosovní a nikoliv deskové. Nakonec se nabídl jediný kupec, a to sousední jezuitská kolej, jejíž rektor nabídl 20 000 zl. Není jasné, zda jezuité v domě zřídili školu, jak při koupi uváděli, stejně tak nejsou jasné další osudy objektu až do roku 1713, kdy se jako nový majitel objevuje hrabě Breda (nepochybně Karel Jáchym).⁶

Shrneme-li tedy stavební etapy v tomto období, zjistíme, že jich proběhla celá řada, a přesto dnes renesanční konstrukce, které bychom mohli vřadit do 16. a počátku 17. století, v paláci takřka nenalezneme. Nově byly snad oprávněně identifikovány zbytky těchto staveb jak v dnes zasypaném sklepení pod východním křídlem,⁷ tak v konstrukcích východního křídla a v jihozápadním konci jižního křídla. U východního křídla to patrně jsou jen fragmenty obvodových stěn, které způsobují určité anomálie, které by v případě novostavby vznikly stěží (odsazení stěny). Rozsáhlejší zbytky se pak zachovaly v západním konci jižního křídla, kde je renesančního původu zřejmě i klenba, lišící se od barokního klenebního systému, jež se jinak v paláci uplatnil (obr. 2).

Obr. 1. Praha 1-Staré Město, čp. 189. Gotický sklep v nejvýchodnější části uličního křídla Colloredo-Mansfeldského paláce. Cihelná přizdívka vlevo vznikla v roce 1901, jedná se o nově vyzdžené komínové těleso. Zřetelná linka ukazuje, kam byl sklep zaplaven vodou v roce 2002 (foto M. Musil, 2014).

Obr. 2. Praha 1-Staré Město, čp. 189. Pohled do místnosti v jižním konci západního křídla. Klenba se styčnými lunetovými výsečemi má hrany vytaženy do hřebínků. Žádná podobná klenba v paláci neexistuje, a je tak nejvýše pravděpodobné, že se jedná o pozůstatek pozdní renesanční konstrukce (foto M. Musil, 2014).

5 Žádal na komoře proplatit 46 kop gr. míš. „za dílo, kteréž v domě jeho blíž mostu dělal“ (EBEL 1989, 5 s odkazem NA SM, C 215/S/65, dále C 215/P/2/4 a C 215/L/17; NOVOTNÝ 1945, 11–12).

6 TEIGE (1915, 505), uvádí pod datem 1620 odkaz na BILKA (1882, 320): „Mikuláš Langenbruk z Langenbruku pro účastnictví své na vzpouře ujel po bitvě ze země; pročež podle patentu z dne 17. února 1621 jmění jeho všecko v pokutě bylo uято ... dům v St. Městě u Danielů, který Langenbruk zcela nově vystavěný l. 1619 hraběti Jáchymu Ondřeji Šlikovi za 15 000 kop míš., na kterou sumu toliko 2000 kop bylo zapláceno...“. „10. července 1621 byl dům vydán jezuitům, protože na něm 5000 kop míš. pod věčný plat zapsaný mají ...“. „22. dubna 1624 je smlouva p. Julia Hendrycha, knížete Saského v Engeru a Werstfálu, cis. komorníka a nařízeného nejvyšší, koupil dům u Danielů od P. Valentina Coronia, rektora kolleje Soc. Jesu u Klementina za 20000 zl. rýnských“. Také NOVOTNÝ (1945, 11–12) a EBEL (1989, 5–6) s odkazem na NA SM, sign. C 215/S/65, C 215/L/17, P 124/5, dále na NA Jes, sign. LXXIV/1.

7 Viz PROKOPOVÁ 2012, 24–25, 49–50 (sonda 02).

Vzhledem k poklesu ceny a nezájmu saského dvora o pražský dům nelze předpokládat výraznější zásahy raně barokní, jednalo se nepochybně jen o udržovací práce. Ani jezuité jistě nepřistoupili k rozsáhlejší úpravě a po postupné dostavbě svého sousedního obrovitého komplexu, jehož poslední etapa byla zahájena 8. dubna 1709, ztratili o dům v Karlově ulici zájem. K dostavbě klementinského komplexu ostatně tovaryšstvo potřebovalo finanční prostředky, a proto lze důvodně předpokládat, že se domu čp. 189/I právě někdy kolem roku 1709 zbavili. Pro takové tvrzení ale neexistují doklady, nelze tak vyloučit ani možnost, že ke koupi domu již došlo dříve, protože hrabě Breda svůj pražský palác na Novém Městě pražském (čp. 1036/II, dnešní Sweerts-Sporckův palác) prodal již v roce 1699 a stržil za něj poměrně vysokou sumu (Bařtková 1998, 546). Takže i toto datum může souviset se změnou majitele domu čp. 189/I.

Jistě již Karel Jáchym hrabě Breda zahájil velkolepou vrcholně barokní přestavbu paláce, která jej ale značně finančně vyčerpala. Nový majitel byl znám svou chorobnou chamtivostí, dokonce se o něm vyprávělo, že údajně nechával poddanským ženám copy ustříhávat, aby je mohl prodávat parukářům. Ať již to byly neoprávněné pomluvy, tak v každém případě dokonce musely proti Bredovi zasahovat vyšší instance, které s nevolí sledovaly drobnou vzpouru a následující četné stížnosti, až došlo v roce 1732 – pochopitelně přes protesty Bredy – k propuštění jeho úředníků a po dvou letech následovala i nucená správa majetku špatně hospodařícího šlechtice (Vlček 1999, 13; OTTO ET AL. 1891, 620).

Bredovu přestavbu potvrzuje hned několik okolností. Jednak je to vlastní architektura paláce, která patří slohovému období prvního až druhého desetiletí 18. století, jednak cena, kterou za prodej (neznámo kdy před rokem 1726) stržil – 70 000 zl. rýn. Ta svědčí o vskutku honosné stavbě (přitom se objevují údaje ještě mnohem vyšší, Breda hovořil dokonce o 130 000 zl. rýn.). Ale pro výstavbu za Bredy mluví i exaktní dendrochronologické datování krovů provedené u východního a jižního křídla. Starší je východní křídlo, kde byl krov vztyčen z dříví pokáceného v letech 1710–1712, na hlavní budově pak z jedlového dřeva pokáceného v rozmezí let 1714–1716.⁸ I když počítáme s určitou prodlevou, nejspíše roční, pohodlně se dostaneme před rok 1726, a můžeme – takřka s absolutní jistotou – předpokládat, že hrubá stavba byla nepochybně dokončena již hrabětem Bredou. Zde tedy musíme korigovat dosavadní názor starší literatury i stavebně historického průzkumu.

Stručný popis domu z Vizitační tabely z roku 1726⁹ ostatně odpovídá dnešní palácové stavbě. Dům měl čtyři podlaží a byl postaven „z kamene a nově“. V přízemí byly 4 klenuté pokoje, 5 kvelbů, 1 kuchyně, 1 dřevník, 3 klenuté stáje pro 36 koní, z nichž jsou dvě pod zemí, 1 vozová kolna, 1 kašna, 4 sklepy, z nichž jeden je pod vodou, 1 dvůr. V patře do ulice byl jeden pokoj, 1 kabinet, k vodě 6 pokojů, do dvora 6 pokojů a 2 kabinety. Ve 2. patře se do ulice obracely 3 pokoje, 1 nevystavěný kabinet, proti vodě byl sál, 2 nevystavěné pokoje, 2 kabinety, 4 pokoje, do dvora 3 pokoje. Ve 3. patře se do ulice nacházely 3 pokoje, 1 nevystavěný kabinet, do dvora pak 1 nevystavěný pokoj, proti vodě 6 pokojů. Vedle toho se v tabele objevuje velmi důležitý údaj, že majitel domu čp. 189/I platí z přikoupené půlky klenebního oblouku jednu osminu poplatků čp. 194/I.¹⁰ Z toho je patrné, že v roce 1726 dům již neměl nárožní pozici a byl nově rozšířen na úkor čp. 194/I, tedy svého západního souseda (obr. 3).

Ještě rychleji než Breda se zadlužil i nový majitel Karel Richard von Schmidlin. Již v roce 1727 byla zřízena komise na vyšetření jeho hospodaření, šlechtic byl uvězněn (i v Daliborce) a jeho majetek byl postupně rozprodáván k uhrazení dluhů. V rámci tohoto úkonu proběhl také odhad domu (jehož garantem byl zřejmě Pavel Ignác Bayer) v roce 1730, jež došel k nebývalé sumě 80 177 zlatých a 33 krejcarů. Nepochybně další důkaz, že stavba byla již před rokem 1726 prakticky dokončena (s výjimkou vybavení některých místností; EBEL 1989, 7–8).¹¹ Při dražbě však tak vysoké hodnoty dosaženo nebylo, palác takřka za poloviční cenu získal 23. srpna 1735 Jindřich Pavel, hrabě Mansfeld-Fondi. Ten nepochybně stavbu neprodleně dokončil, zřejmě pod vedením Františka Ignáce Prée, jak uvádí zápisná kniha pražských stavitelů.¹² V souvislosti s dokončením nedostavěných místností byla uzavřena i výzdoba hlavního tanečního sálu, kterou

Obr. 3. Praha 1-Staré Město, Karlova ulice. Fasáda Colloredo-Mansfeldského paláce do Karlovy (Jezuitské) ulice na Langweilově modelu Prahy (© Muzeum hl. města Prahy, firma KITdigital, 2007).

8 Krov nad východním křídlem datují podkorní letokruhy přirostlé v letech 1710 a 1711. Hlavní krov nad severním křídlem je datován podkorními letokruhy z let 1714 a 1715 (KYNCL 2012, nestr.).

9 NA TK, kn. 127 a 128.

10 VILÍMKOVÁ 1959, 1; EBEL 1989, 6–7 s odkazem na NA TK, kn. 127, 128.

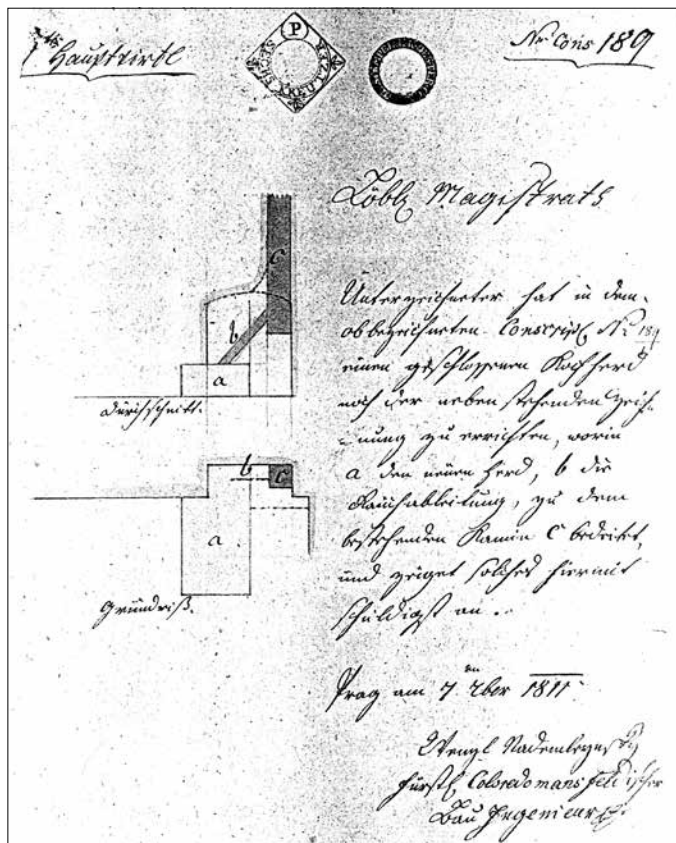
11 Viz také SCHALLER (1796, 633), který ale uvádí, že „Vater der Anfangs erwähnten Besitzerinn Paul Heinrich übernahm dieses gegenwärtige Haus von der Grafen Bredau käuflich (L. Contr. rub. 7. fol. 300 a L. 18, fol. 399), stellte selbes so prächtig her, wie man es gegenwärtig sieht, ...“.

12 „...und hat das fürst Mansfeldische Haus auf der Altstadt in der Jesuitergassen – gebaut“ (EBELOVÁ 1996, 23).

provedl freskař Giovanni Pietro Scotti a kvadraturista Giovanni Battista Zeist (PREISS 1963, 132). Závěrečné práce lze datovat lety 1736–1737. Nově dokončený palác pak v roce 1744 při válkách o dědictví rakouské posloužil k ubytování pruského velitele, maršála Kurta Kryštofa Schwerina, ale údajně zde zemřel 26. června 1757 i vrchní velitel pražské posádky, generál Maximilián Ulysses Brown de Camus (NOVOTNÝ 1945, 13).

Rokovou úpravu paláce, k níž bezesporu došlo, potvrzuje jen popis Jaroslava SCHALLERA (1796, 633–634). Podle něho byly v pokojích dílem hedvábné a dílem turecké tapety, umělecké stojací hodiny, zde nejrůznější orientální předměty. Ve skvostném sále byl vymalován Karel VI. v životní velikosti. Schaller rovněž zmiňuje domácí kapli, kterou dnes nedokážeme lokalizovat, kde byla cenná alabastrová socha Panny Marie Bolestné.¹³ K rokokové úpravě se vztahuje jistě i poznámka K. V. ZAPĚ (1848, 127), která uvádí, že kníže rozšířil a skvostně vyzdobil palác. Zmiňuje také v paláci obrazárnu s více jak 40 inventárními čísly.¹⁴ O sbírky se staral František Horčíčka, který byl od roku 1808 jejich restaurátorem, posléze inspektorem. On také údajně obrazy rozvěsil a přibral ke galerii sousední vytápěnou místnost, která byla určena pro kopisty. Sbírký byly od 23. ledna 1809 veřejně přístupné, ovšem jen ve všedních dnech. K obrazárně, která byla nejspíše umístěna ve druhém patře východního křídla, patřila i sbírka grafiky (NOVOTNÝ 1945, 17–18; SLAVÍČEK, 2007, 149 a 153).

Pokud bychom chtěli uvažovat, kdy k rokokové úpravě paláce došlo, pak nejspíše odpovídá době krátce po roce 1780, kdy stále ještě šosovní dům zdědila Marie Isabella, nejstarší dcera Pavla Jindřicha Mansfeld-Fondího, která se v 6. ledna 1771 provdala za Franze Gundakara (Colloredo-Mansfelda). Jeho otec Rudolf Colloredo byl krátce před sňatkem (29. 12. 1763) povýšen do stavu říšských knížat a v roce 1764 také získal inkolát v Čechách, v dalším roce i v Uhrách. Franz Gundakar zemřel roku 1794, což lze považovat za datum ante quem rokokové úpravy (SCHALLER 1796, 633). Jeho postavení dědičného nejvyššího číšníka v Království českém si jistě vyžadovalo reprezentativní sídlo, zvláště když v roce 1755 prodal svůj malostranský palác, který se v roce 1794 dostal do majetků Schönbornů (čp. 365/III; VLČEK 1999, 462).

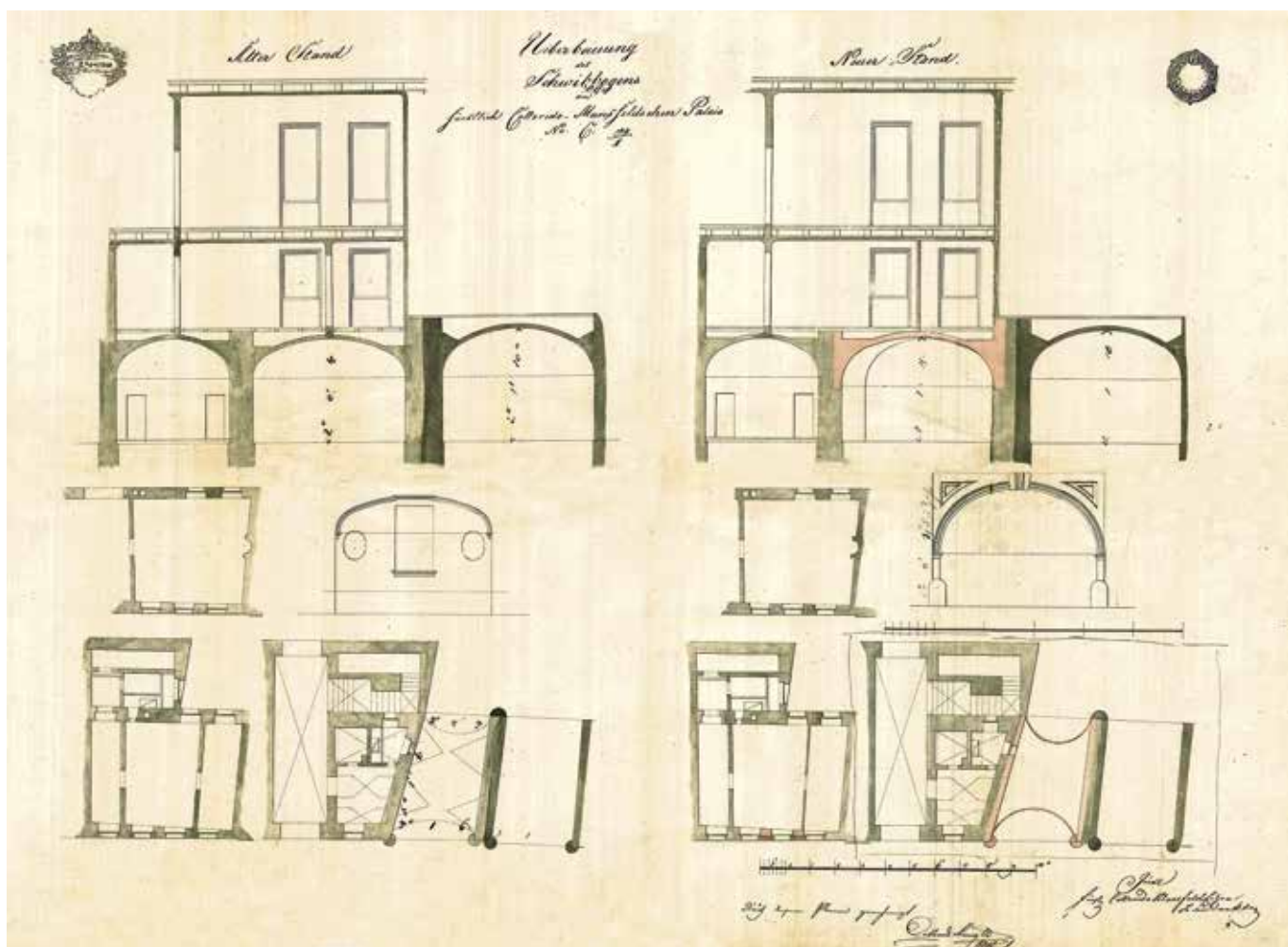

Obr. 4. Praha 1-Staré Město,
čp. 189. Návrh na zřízení nového
kuchyňského ohniště, plán Václava
Nademejšného z roku 1811
(© Praha, AMP, D 2/391,
1807–1811; reprofoto 2014).

13 „Die Zimmer in diesem sind theils mit schönen seidenen, theils mit türkischen Tapeten, und mit künstlich verfertigten Stockkuren, wie auch manchen niedlichen Tischen und Kästen von chinesischer Arbeit gezieret. Der prächtige Saal, darin der K. Karl VI. in der Lebensgrösse entworfen zu sehen ist, zeichnet sich sowohl durch die Freskomalerey, als auch durch andere Verzierungen aus. Das Bildniss der schmerzhaften Marie von Alabaster in der Hauskapelle ist kostbar.“ (SCHALLER 1796. 634).

14 Ve svém průvodci Karel Vladislav ZAP (1835, 153–54) uvádí pod č. 8 mezi významnými staroměstskými domy „palác knížete Kollaredo-Mansfelda p. č. 189 v Jezuitské ulici, pevné, vznešené stavení se znamenitou knihovnou a obrazárnou. Širokým průchodem spojuje mostní prostranství s mostomlejskou ulicí.“ V německém průvodci z roku 1848 (který byl překladem z českého rukopisu) popsal palác podrobněji: jednak zmiňuje, že palác knížat Collaredo-Mansfeld čp. 189 byl postaven ve 3. desetiletí 18. století knížetem Pavlem Heinrichem (patrně omylem počítání či překladu). Dále autor zmiňuje, že „jetzige Fürst erweiterte denselben im Jahre 1845 durch bedeutenden Hinterbau gegen die Brückenmühlgasse und den Annaplatz, und richtete ihn im Inneren so glänzend ein, dass er sich hierin vor allen Pallästen Prags auszeichnet. Bedeutenden Werth hat die Bildergalerie, welche etwas über 400 Gemälde enthält ...“ (ZAP 1848, 127).

V dalších letech jsou zaznamenány jen dílčí úpravy. V roce 1809 došlo k rekonstrukci hlavního kanálu, roku 1811 mělo být zřízeno nové kuchyňské ohniště v klenuté přízemní kuchyni (obr. 4).¹⁵ Podrobný odhad z roku 1814 zachycuje stále ještě barokní podobu paláce a spolu s popisem pochozí komise umožňuje vzájemné srovnání a korekci. Přestože popis je poměrně obsáhlý, nedovoluje, ostatně jako i jiné zachované popisy, přesné poznání jednotlivých prostor, především zásluhou skutečnosti, že postupem doby docházelo k různým úpravám, a popis také není plně systematický. Tak dnes nelze přesně lokalizovat trojici dřevěných schodišť, které vedly do suterénních prostorů. Z popisu víme, že měly dřevěné stupně (dnes nejsou u žádného z přístupů do sklepa), dále se dovídáme, že v podzemí byla stáj pro 8 koní vybavená kamennými žlaby a železnými žebřinami, kterou lze asi umístit do západního křídla, zcela přestavěného. Chodba

Obr. 5. Praha 1-Staré Město, čp. 189. Plán změn průjezdu v Colloredo-Mansfeldském paláci od Johanna Philippa Joendla z roku 1840, starý a nový stav (Archiv odboru výstavby Praha 1, reprofoto 2007).

s kašnou se také zachovala v pozměněné formě, lze předpokládat, že zmíněná nádrž na vodu byla vložena do niky vedle vchodu do suterénních prostor západního křídla, kde byla i stáj pro koně (popis pochozí komise ale udává stáje celkem jen pro 18 koní, patrně omylem místo 28), vybavená rovněž kamennými žlaby a tentokrát dřevěnými žebřinami na seno. V suterénních prostorech pod jižním křídlem (pod tanečním sálem) byl velký klenutý dřevník bez dlažby. Ještě roku 1814 byl vjezd do paláce v přízemí vybaven kamennou dlažbou a ne dřevěnými špalíky jako dnes, v severozápadním nároží se nacházel pokoj s alkovnou, byla tu malá kuchyně a podle dalšího popisu je jasné, že tyto prostory sloužily vrátnému. V západním křídle, dnes radikálně přestavěném, byl vchod do sklepa (ten zde ale zůstal i po přestavbě, i když v poněkud odlišné pozici). Přestože popis je v další části poněkud chaotický, lze identifikovat prostory kuchyně, které se s největší pravděpodobností nalézaly v západním křídle, v jeho jižní konci. Překvapivě zde v roce 1814 již nebyla otevřená černá kuchyně, ale ve velké kuchyni je zmíněn zcela moderní „železný sporák“. Podle popisu byla v kuchyni kamenná dlažba a ke kuchyni

¹⁵ Plány Václava Nademlejnského (1807–1811), uložené AMP, spisy D 2/391.

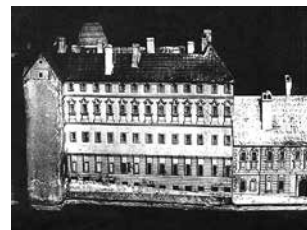
patřila i malá spižárna pod schody. Zde byl také pozvolný vchod do podzemních stájí. V západním křídle dále byla další spižárna, klenutá šatna a komora na stříbro (nepochybně rovněž klenutá a uzavřená kovovými dveřmi, jak bývalo zvykem). Popis se pak vrací k hlavní budově, k prostorům, které dnes již mají zcela jinou podobu. Na rozdíl od popisu, jež zde uvádí dvojici klenutých místností s dřevěnými podlahami a klenutou předsíňkou s cihelnou dlažbou, je zde dnes jen jeden prostor prodejny. Nezměnilo se hlavní kamenné schodiště, zůstalo zachováno i vedlejší schodiště, ovšem v jiné podobě. Ve východním křídle byla klenutá předsíň a „uvnitř kuchyně s dlažbou z kamenných desek“, dále dva klenuté pokoje, z nichž větší předělovala prkenná stěna. Také je zde zmíněna klenutá kuchyně a komora, dále schody, patrně točité, doložené plány na konci křídla. Pod hlavním sálem se v celém přízemí nalézala otevřená kočárovna, „dlážděná“ štěrkem, z níž se vstupovalo do podzemních stájí a pochopitelně se dalo vyjet i do zadního dvora a přes něj na nábreží. Text pochozí komise zmiňuje vedle velké kuchyně další kuchyni a ještě navíc cukrárnu, souhrnné údaje zde uvedené ovšem počítají i s prostory domu kolem zadního dvorku.

Popis je v partiích prvního patra celkem zmatený, je však patrné, že zde někde v západním křídle při Mlýnské ulici byl byt komorníka, zmíněna je tu i jídelna s tvrdými parketami, které byly i v kabinetu, dále je zde uvedena ložnice, další kuchyně, pokoje s rákosovým stropem a s parketami z měkkého dřeva. Někde se nalézal také biliárový pokoj (ostatně nezbytná součást všech barokních interiérů) s předpokojem. Tyto prostory se již nacházely pravděpodobně v západní části hlavního severního křídla, stejně tak mohly být ve východním křídle, protože popis vzápětí zmiňuje hlavní schodiště. Podoba prvního patra se však přestavbami z let 1900–1901 velmi změnila, původní řešení se částečně zachovalo jen ve východním křídle. Pochozí komise zmiňuje v tomto podlaží existenci 17 pokojů. Druhé patro bylo ve skutečnosti piano nobile nebo spíše belletage, sloužilo z větší části k reprezentaci. Soupis začíná hlavním schodištěm a uličním (severním) křídlem. Do dvora byla velká předsíň s kamennou dlažbou, při někdejší Jezuitské ulici tři místnosti a kabinet, z nichž se dodnes zachovala jen dispozice kabinetu a sousední komnaty. Všechny měly parkety z tvrdého dřeva. V západním křídle, při někdejší Mlýnské ulici, je zmíněn jen pokoj služebné, dámský pokoj s tvrdými parketami, jakási umývárna. Popis tak zde nepostihuje všechny tehdy existující místnosti. V jižním křídle nebyl opomenut velký mramorový sál přes dvě patra, rovněž vybavený parketami z tvrdého dřeva, s tribunou pro hudebníky, zmíněno je točité schodiště v jihovýchodním koutě. Ve východním křídle si popis všiml dvou komnat, jejichž účel však bohužel neudává. Pochozí komise zaznamenala celkem 12 pokojů a 2 kabinety, také velký sál.

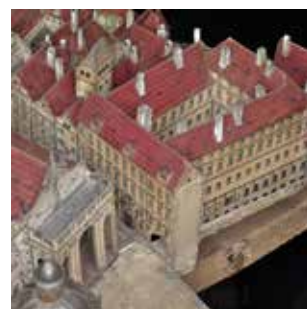
Poslední podlaží, třetí patro, bylo vyvinuto jen nad částí stavby a podle pochozí komise toto podlaží o 11 pokojích využíval „pan kníže“. Stoupaly sem již jen dřevěné stupně hlavního schodiště, opět i zde byla předsíň, do ulice se obracely tři velké a dva malé pokoje. Jen v části západního křídla (směrem do Mlýnské) byly pokoje, celkem čtyři, které spojovala chodba. Popis bohužel neuvádí z větší části funkci jednotlivých místností a nevšímá si ani jejich vnitřního vybavení, navíc není systematický, takže v některých částech nelze prostory dobře lokalizovat, i když známe původní dispozici paláce.¹⁶

Po delší době se objevují další zmínky o opravách až v roce 1839, kdy se kníže v prosinci rozhodl opravit klenbu průjezdu, který s úpravou nábrežní komunikace získal novou důležitost. Johann Philip Joendl, knížecí stavební ředitel, vypracoval projekt na rozšíření průjezdu (obr. 5), při němž došlo k jeho novému zaklenutí a dispoziční úpravě místností v patře, kde zděná příčka byla nahrazena dřevěnou. Úroveň podlahy zde však byla, na výslovné přání knížete, zachována. Zásluhou této úpravy se zachovaly plány této části paláce, takže známe dispozici nárožních místností před přestavbou (EBEL 1989, 15).¹⁷

Významná změna proběhla v roce 1842, kdy Franz kníže Colloredo-Mansfeld přikoupil sousední čp. 197/I u zadního dvora (obr. 6A, B). Hned vzápětí roku 1845 byl tento dům od základů přestavěn podle projektu Johanna Ripoty (EBEL 1989, 15).¹⁸ Tato přestavba se odrazila i v podobě vlastního paláce, protože novostavba částečně zakryla jižní stranu. V přízemí tak zanikl

Obr. 6A. Praha 1-Staré Město, čp. 189. Boční fasáda do ulice Karoliny Světlé (dříve. Novomlýnské ulice) na Langweilově modelu Prahy. Je zde ještě původní počet os, chybí také novostavba po pravé straně, která vznikla v roce 1845 (dle LIBAL ET AL. 1989, příl. 3).

Obr. 6B. Pohled na celek Colloredo-Mansfeldského paláce před přestavbou na Langweilově modelu Prahy. Muzeum hl. města Prahy (© Muzeum hl. města Prahy, firma KITdigital, 2007).

16 Jeden odhad provedli 31. března 1814 stavitelé Franz Heger a Josef Kreis spolu s tesařem Filipem Vraným. Druhý byl popis pochozí komise ze stejného roku, ten je ale nepoměrně stručnější (EBEL 1989, 10–14 s odkazem na AMP, rkp. 4147, fol. 57 a NA TK, kn. 134 a 136).

17 S odkazem na AMP, D 1/330, 1840–1844.

18 S odkazem AMP, D 1/414, 1392, 1840–1844; C-MÚŘ, kn. 109, kart. 15, sign. 95. Tuto úpravu zmínil bezprostředně po dokončení již K. L. ZAP (1848, 127).

Obr. 7. Praha 1-Staré Město, čp. 189. Detail vstupních vrat s brankou pro pěší, kde lze pozorovat změny v soklové partii, uskutečněné v klasicismu, stejně tak v podobě přítlahu a kukátka (foto M. Musil, 2014).

Obr. 8. Praha 1-Staré Město, čp. 189. Detail iniciál a datace 1853 na fasádě dokumentují jinak archivně nedoloženou opravu fasády (foto P. Viček, 2012).

východně položený průjezd a byla zaslepena nejvýchodnější okna 1. a 2. patra. To v interiéru přineslo zaslepení okna v hlavním sále, které bylo proměněno na vchod do sousedního křídla. Také v prostoru půdy byla nově vybudována požární stěna a v ní prolomen vchod (po oddělení nově vybudovaného domu dodatečně opět zaslepený). Zasluhou toho byla změněna střecha v této partii, i když původní krov zůstal zachován, jen byl doplněn o další dřevěné části. V souvislosti s úpravou střechy došlo ještě k další změně, a to ve dvorním traktu hlavní budovy. Tato část krovu byla podle dendrochronologického datování vytvořena ze dřeva pokáceného do roku 1840,¹⁹ což by mohlo odpovídat úpravám v roce 1845 nebo v letech krátce předcházejících. Nelze vyloučit, že během těchto prací došlo i k úpravě vstupních vrat, při nichž byla jejich spodní část pozměněna a na domě byl instalován nový zvonek a kukátko pro vrátného (obr. 7). Zanedlouho, podle datace na fasádě, došlo v roce 1853 k opravě fasády do Jezuitské ulice (obr. 8). Inicialy zedníka či štukatéra „MK“ ovšem nelze přiřadit ke konkrétní osobě. Stav budovy před touto změnou velmi věrohodně zachycuje Langweilův model, uložený v Muzeu hl. města Prahy. Langweil zobrazil ještě jižní dvorní fasádu před výstavbou domu čp. 197/I, podobu západního křídla, které do ulice bylo sice čtyřpodlažní, ale do dvora pouze dvoupatrové, zachytil také dobře podobu jižní dvorní fasády hlavního objektu a rovněž hlavní průčelí ještě před výraznou úpravou obou bočních oblouků v parteru.

První velké změny ve 2. polovině 19. století nastaly v roce 1868, kdy byly zrušeny podzemní stáje v západním křídle a celé křídlo bylo upraveno tak, aby mohlo být využíváno k obchodním účelům. V souvislosti s tím došlo k výraznému zvětšení světlíkových oken, čímž se změnila i podoba uliční fasády (obr. 9). Není jasné, zda obchody byly skutečně v suterénu realizovány, jistě zde ale koncem 19. století provozoval sklepni vinárnu Josef Angr. Dodnes lze v suterénu západního křídla pozorovat malbu v podobě fiktivního laťování s vinnou révou, jež je přerušena vloženými novými konstrukcemi (obr. 10). Vinárna byla zrušena asi již v roce 1890, po předchozím poškození velkou záplavou. Hlavní uliční fasáda prošla opravou v roce 1884 (EBEL

1889, 15).²⁰ Ještě na počátku 20. století byla v prostorách šermířna šlechtické akademie, která zanikla smrtí učitele, „mistra šermovníka“ Gustava Hergessella v srpnu 1914 (NOVOTNÝ 1945, 14).

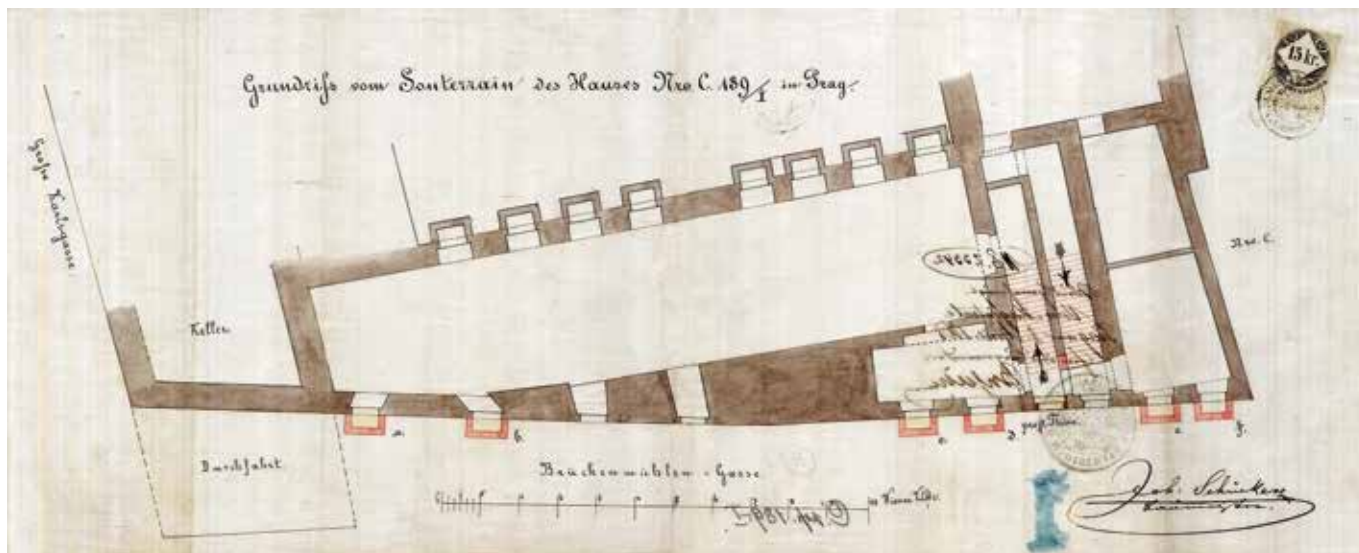
Dosavadní změny se jen okrajově dotkly dispozice vrcholně barokního paláce, upraveného v interiérech rokokově. Palác nepatřil do fideikomisní části Colloredo-Mansfeldského majetku, a tak mu jistě nebyla věnována taková pozornost. Stavba přešla do věna Vilemíny

(roku 1848), provdané za knížete Auersperga, a její syn František Josef, poté, co palác zdědil, přistoupil k velké přestavbě. Jestliže v předchozích letech se komerčně využívala jen nevelká část budovy, pak úpravy v letech 1900–1902 přinesly zásadní změnu do funkce paláce, který se z poloviny změnil na nájemní dům. Plány sice byly hotové v roce 1900 (obr. 11A–D), ale se stavbou se začalo až následujícího roku, kdy také stavitelé předložili návrhy na dílčí změny původního projektu. Úpravy poněkud pozměnily byty v západním křídle. Již v listopadu 1901 byly kolaudovány prostory severního, jižního i východního křídla, následujícího roku magistrát povolil i obývání bytů v západním křídle.²¹ Někdejší palác proto v západní polovině

¹⁹ „pultová část krovu severního křídla je datována letokruhy z let 1835 a 1839“ (KYNCL 2012, nestr.).

²⁰ S odkazem na AMP, D 2/1708, 1868 a D 1/189, po 1870.

²¹ Zásahy měly být původně více razantní, protože horizontální konstrukce v průčelním křídle byly velmi špatné (a jsou dodnes). Měly být proto vybourány klenby v přízemí (částečně uskutečněno) a v patrech měly být zřízeny nové stropní konstrukce kotvené do ocelových traverv (uskutečněno jen nad průjezdem). Traverzy ovšem byly vloženy pod nové příčky, které byly zřízeny ve vyšších podlažích. Ve dvorním traktu mělo být (a také bylo) zřízeno příslušenství (kuchyně, spížířny, záchody), upraveny okenní konstrukce, vybudovány nové komíny (vše uskutečněno). Západní křídlo bylo celé pozměněno,

sloužil jako činžovní dům pro lépe situované nájemníky a druhá polovina byla upravena jako reprezentační knížecí sídlo. Oba díly byly od sebe odděleny, takže hlavní schodiště propříště již spojovalo jen reprezentativní „knížecí“ část paláce s tím, že piano nobile zůstalo ve 3. nadzemním podlaží, kde byl jak hlavní taneční sál, tak i sály a salony v průčelí paláce.

Při rekonstrukci bylo zčásti využito rokokového zařízení, a to dokonce i z místností v západním křídle. Větší část však byla rozebrána a přenesena do hlavního sídla nového majitele, do zámku ve východočeských Slatiňanech. Je tak třeba korigovat platnost obecně přijímaného názoru,

potvrzeného i stavebně historickým průzkumem (EBEL/SVOBODA 1996), že rokokově vyhlížející interiéry slatiňanského zámku, konkrétně jídelna, růžový a zelený salón, jsou originálním vybavením z doby pozdně barokních úprav ve 2. polovině 18. století. Existenci rokokového vybavení i v západním křídle pražského paláce ostatně jednoznačně dokládají slepé dveře ve velkém sále, jejichž lícová strana, dnes obrácená k zazdívkce z roku 1901, je vybavena – dnes zcela nesmyslně – rokokovými detaily. Zásadní přestavbu realizovali blíže neznámý architekt Vlastimil Walter a velmi známý architekt a stavitel Čeněk Gregor.²² V rámci přestavby došlo i na úpravu výkladce v přízemí, který byl posléze opět změněn (obr. 12 a 13).

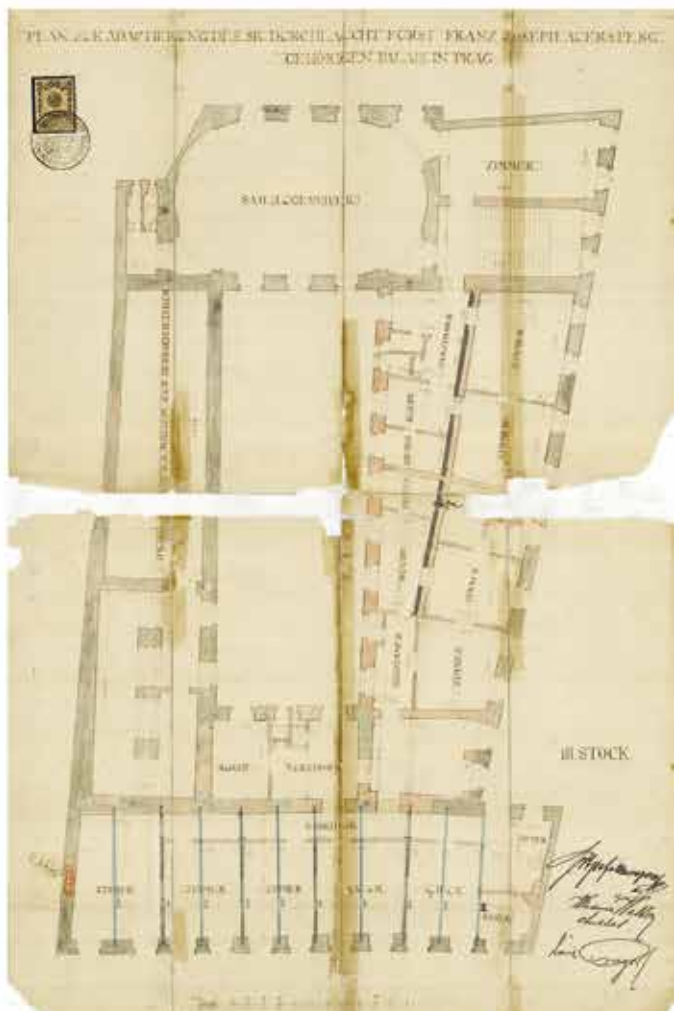
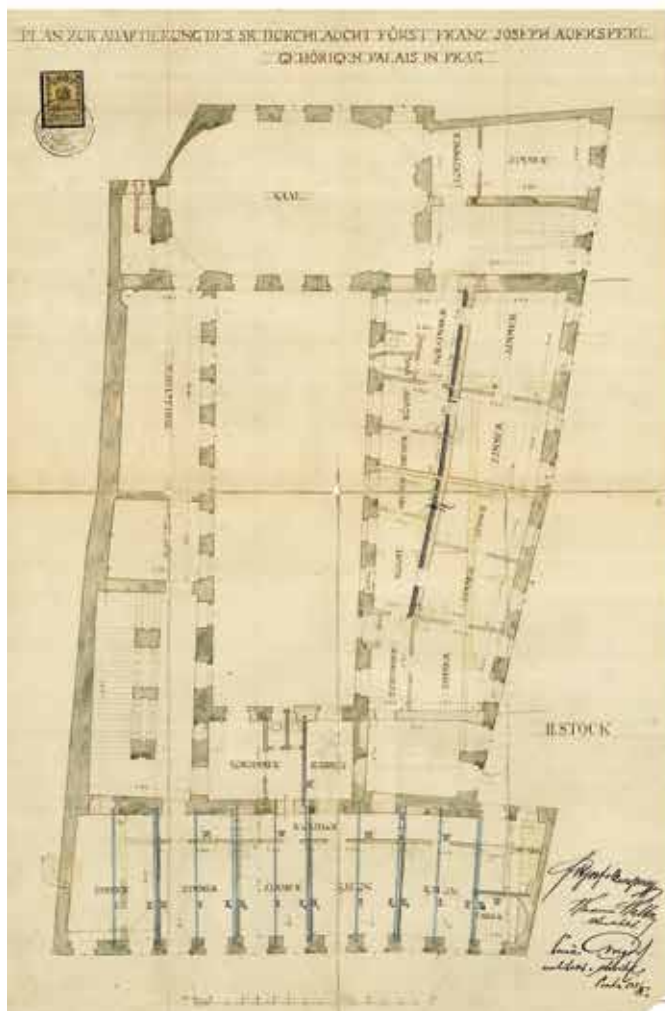
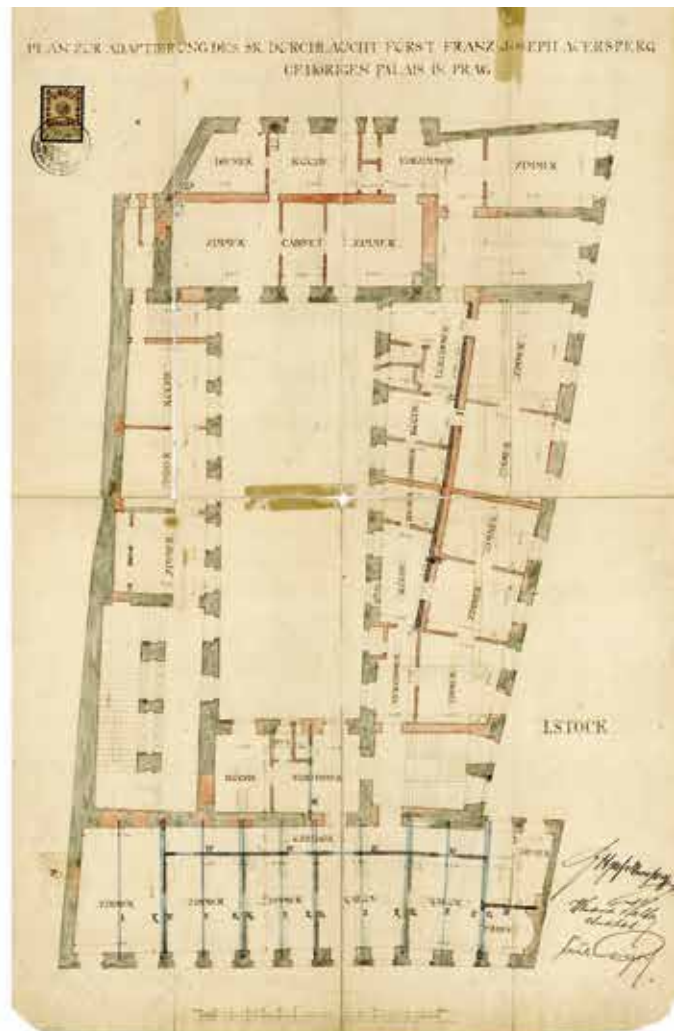
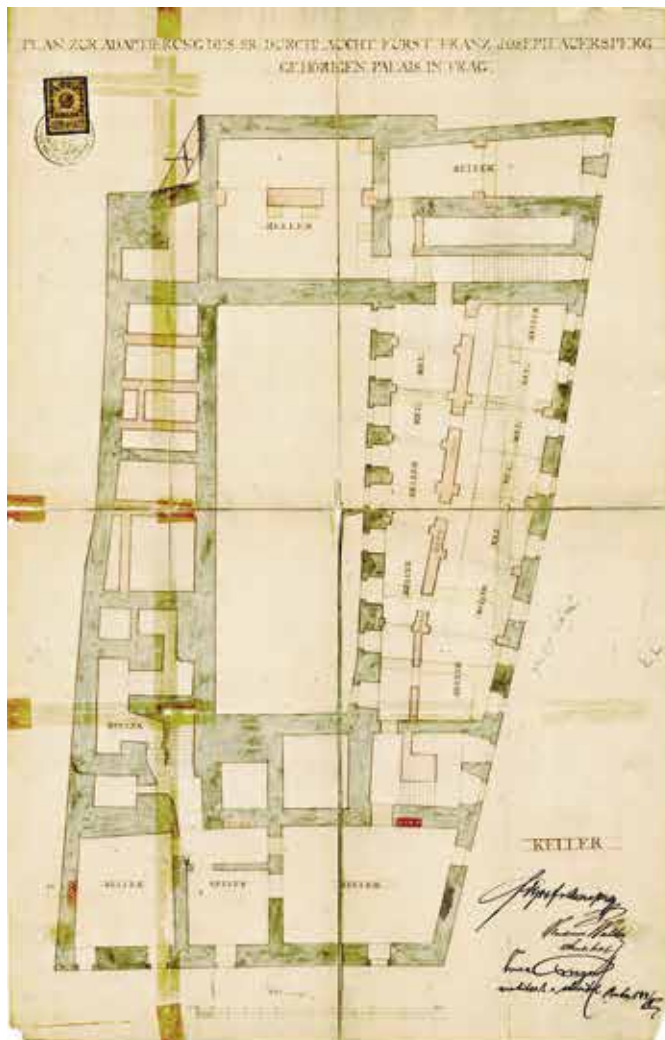
Mezi světovými válkami docházelo k další degradaci objektu – hlavní taneční sál využívala Česká obec sokolská, která zde měla skladiště knih. Po jejich přestěhování do nově opraveného Michnova paláce zažádala kancelář Franze Josefa Auersperga o povolení užívat sál ke společenským účelům (v roce 1931), ale povolení vzhledem k řadě nedostatků, především hygienických,

Obr. 9. Praha 1-Staré Město, čp. 189. Návrh na úpravu „anglických dvorků“ u oken do ulice Karoliny Světlé od stavitele Johanna Schückera z roku 1868. Půdorys suterénu západního křídla paláce (Archiv odboru výstavby Praha 1, reprofoto 2007).

Obr. 10. Praha 1-Staré Město, čp. 189. Detail malířské výzdoby někdejší vinárny v suterénu západního křídla paláce (foto P. Vlček, 2014).

starší konstrukce se zachovaly jen částečně v suterénu, zachováno bylo rovněž obvodové zdivo. Zeď do dvora tohoto křídla měla být zvýšena o patro, což bylo uskutečněno a logicky si vyžádalo výstavbu nové střechy a krovové konstrukce. Při průčelním křídle bylo zřízeno nové visuté schodiště na místě menšího staršího, s vřetenovou zdí. V jižním křídle byly vestavěny od suterénu střední konstrukce, pod sálem byl nově zřízen byt. Nerealizováno zůstalo zřízení bytů v přízemí a patře východního (levého křídla), ale došlo zde k vybourání oválného schodiště za hlavním sálem (EBEL, 1989, 16–18).

²² Čeněk Gregor (* 17. 8. 1847 Svratka – † 5. 11. 1917 Praha), vystudoval pražskou techniku, praktikoval u Josefa Hlávky ve Vídni, posléze byl úspěšným pražským stavebním inženýrem, který byl v letech 1893–1896 i primátorem. Vedle výstavby řady domů mj. realizoval dostavbu Národního divadla a stavěl také Národní muzeum (blíže viz VLČEK 2004, 203).

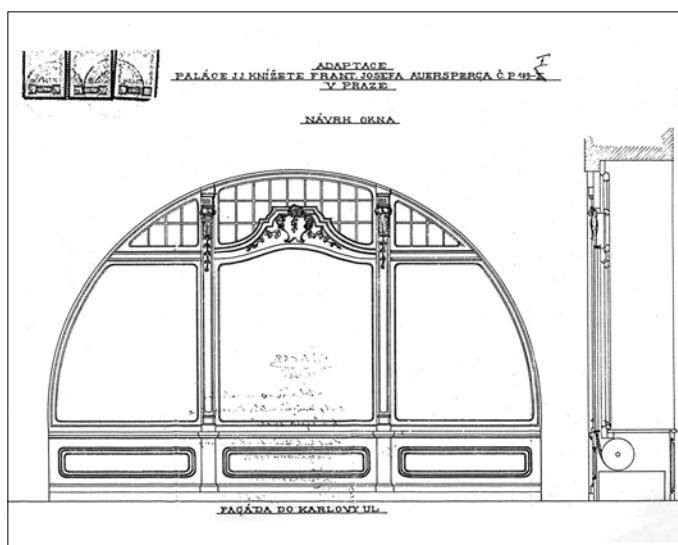

nebylo uděleno. V roce 1941 Ferdinand Auersperg pronajal i své dřívější reprezentační prostory 2. a 3. patra, ve velkém sále bylo prý dokonce složeno uhlí, v malém byla výroba hraček a postaven zde byl velký lis. Krátce před koncem války přešel palác dědictvím na Trauttmansdorffy, kterým byl palác roku 1945 zkonfiskován.

Vladimír Žikeš, majitel knihkupectví, který měl pronajaty prostory v parteru při Karlově ulici, krátce po válce inicioval opravy nejvýznamnějších prostor paláce, které se nacházely údajně v „ruinózním“ stavu. Žikeš z vlastních prostředků subvencoval obnovu hlavního sálu, znovu zřízeny byly salony v 1. patře (myšleno nepochybně 2. patro, první tehdy vnímali jako mezanin), opraveno bylo i hlavní schodiště a některé prostory přízemí (roku 1946). V roce 1951 po zrušení baru Extrém se někdejší hospodské prostory proměnily na bytovou jednotku. V roce 1965 bylo v části objektu zřízeno etážové topení a následujícího roku došlo k obnově oblouku výkladce v Karlově ulici. Před rokem 1989 pak proběhla výměna převážné části oken v objektu, kde v několika bytech bylo dále zřízeno etážové topení, v prostorách obracejících se do malého jižního dvorku pak bylo povoleno plynové vytápění (EBEL 1989, 19–21).

Odborná literatura dosud paláci nevěnovala větší pozornost. Pomineme-li již uvedené nejstarší zmínky topografické literatury, je třeba připomenout ještě Zapův průvodce z roku 1868. Zde zmiňuje palác „někdy knížat Colloredův z Mansfeldu, nyní knížat z Auersperku, čís. 189 v Karlově (velké Jezuitské) ulici a při mostním place“, který byl ve 20. letech 18. století „od knížete Pavla Jindřicha Colloreda vystavěn, r. 1845 znamenitě dozadu rozšířen, uvnitř skvostně upraven“ (ZAP 1868, 202). Monograficky pak dějiny paláce zpracoval Antonín Novotný v roce 1945, věnoval se ale spíše kulturní historii paláce; zmiňoval také architekturu a s pochybami jmenuje jako autora stavby Bartoloměje Scottiho (NOVOTNÝ 1945). Ve svých Palácích Kubiček poprvé architekturu spojuje s osobou architekta Prée, nepochybně na základě tvrzení Zápisné knihy pražských stavitelů (KUBÍČEK 1946, 136). Oldřich J. Blažíček zmiňuje jen architekturu, resp. dekorativní členitost velkého sálu, jež datuje do doby kolem 1740 (BLAŽÍČEK 1948, 27). Pochopitelně se zmínka o paláci objevuje i v Pocheho Pražských palácích, kdy je uveden jako palác hraběte Vincence Mansfelda-Fondiho, „který před rokem 1735 přestavěl Kaňkův žák a přítel František Ignác Prée“. Autor hovoří o značném epigonském charakteru architektury, všímá si hlavního sálu, dokončeného v roce 1736,

který „má elipsovité půdorys, který je vepsán do obdélného prostoru po způsobu centrálních kostelních staveb K. I. Dientzenhofera. ... Přitom detail, rámování a supraporty portálů i podrobnosti kolem jsou poplatny slohu Fr. M. Kaňky a vysoké zlacené konsoly pod hlavní římsou navažují dokonce na příznačný motiv Alliprandiho. ... Rovněž vestibul má Kaňkovský

Obr. 11. Praha 1-Staré Město, čp. 189. Vladimír Walter a Čeněk Gregor, Plán na adaptaci paláce knížete Franze Josepha Auersperga z roku 1900. **A** – Půdorys sklepa. Plán prozrazuje větší zamýšlené zásahy v přízemí východního křídla, jak ukazují vyznačené nově vyzděné příčky (půdorys přízemí se bohužel nezachoval); **B** – Půdorys 1. patra. Podle tohoto plánu byly plánovány změny podlah v uličním křídle, které měly být vyztuženy ocelovými nosníky; **C** – Půdorys 2. patra. Také v tomto patře měly být do podlah vloženy ocelové nosníky; **D** – Půdorys 3. patra. Na plánu je dobře patrné, že západní křídlo bylo do dvora navýšeno (Archiv odboru výstavby Praha 1, reprofoto 2007).

Obr. 12. Praha 1-Staré Město, čp. 189. Vladimír Walter a Čeněk Gregor, návrh na zřízení výkladce v přízemí paláce čp. 189/I, 1902 (Archiv odboru výstavby Praha 1, reprofoto 2007).

Obr. 13. Praha 1-Staré Město, čp. 189. Pohled na Colloredo-Mansfeldský palác. Křižovnické náměstí před 1. světovou válkou (© Muzeum hl. města Prahy, inv. č., H 077 883, foto neznámý autor).

Obr. 14. Praha 1-Staré Město, čp. 189. Hlavní sál, **A** – detail konsol hlavního sálu na jižní straně; **B** – celkový pohled (foto P. Havlík, 2014).

charakter“ (POCHE/PREISS 1973, 77–78). Autoři Mojmir Horyna a Milada Vilímková v publikaci *Praha na úsvitu nových dějin* zmiňují, že budování nového paláce bylo zahájeno „již delší dobu před rokem 1725“, ale stavba, stále ještě nedokončená byla dovršena až novým majitelem, Pavlem Jindřichem Mansfeldem, „který v přestavbě pokračoval až do roku 1747, jak dokládá datum na průčelí“. Autorům fasáda „základními principy řešení připomene díla Giovanni Battisty Alliprandiho, i když tvarové detaily jsou vesměs pokročilejší. I dispozice interiérů má nápadně vrcholně barokní ladění a vídeňský nádech. Nad přízemím je vloženo provozní mezipatro a piano nobile vysazeno až do třetího podlaží“. Autorům řešení připomíná Hildebrandtovy paláce, podíl Františka Ignáce Prée vidí až po roce 1735, doporučeného patrně někdejšíh mansfeldským architektem Františkem Maxmiliánem Kaňkou (HORYNA/VILÍMKOVÁ 1988, 390–91). Věra Naňková dává palác do souvislosti s činností Františka Ignáce Prée, upozorňuje na „slavnostní oválný sál s výrazným konzolovým polopatrem (obr. 14), bohatě zdobený, jehož jednotlivé články jsou poplatné Kaňkovi, a tím zčásti vídeňskému dekorativismu“ (NAŇKOVÁ 1989, 438). Jiřina MUKOVÁ (1996, 197–199), autorka hesla v *Uměleckých památkách Prahy*, rozdělila výstavbu do dvou etap. První proběhla někdy po roce 1700 a lze ji spojit s osobou Giovanni Battisty Alliprandiho, druhá – po roce 1735 – proběhla pod vedením Františka Ignáce Prée. Vnitřní vybavení je dáváno do souvislosti s přestavbou, kterou někdy kolem 1850 podnikla Vilemína Colloredo-Mansfeldová, provdaná Auersperková, a jež je považována za druhorokokovou.

Časové vymezení stavby má, pokud se chceme zabývat jejím autorstvím, zásadní význam. Dosavadní literatura vymezila první etapu výstavby do období mezi 1700 a 1725, čímž je vlastně vyloučena možnost architektonického návrhu Františka Ignáce Prée, který se právě ve zmíněných letech vyučil a sloužil u Františka Maxmiliána Kaňky. Dendrochronologické datování výstavby přesněji vymezilo do let kolem 1712 (východní křídlo) a kolem 1716 (hlavní budova), kdy již byly hotovy stavební konstrukce a byly osazeny střechy. Lze předpokládat, že stavba začínala od jihu, křídlem s hlavním sálem, aby stále mohly být využity k pobytu stávající konstrukce.

Současně se asi pracovalo na západním křídle, kde doposud zřejmě stávaly jen vedlejší budovy spíše hospodářského charakteru. Následovala přestavba východního křídla a impozantní vrcholně barokní výstavbu zakončilo průčelní křídlo obracející se do někdejší Jezuitské ulice. Dům, který zde stával, byl ovšem z větší části zbourán, což je také důvodem, proč se v dnešních konstrukcích nezachovaly žádné renesanční a pozdně renesanční detaily. Málo porušeny zůstaly jen sklepy a částečně také obvodové konstrukce, ale nepochybně jen v přízemí.

Vedle nového časového vymezení vrcholně barokní stavby zhruba do let 1710–1718, je třeba upozornit rovněž na stav dochování původních stavebních prvků, pokud se budeme zamýšlet nad autorstvím. U průčelního křídla došlo k zásadní proměně jen u výkladce a vedlejšího okna na levé straně, dále v podobě okenních konstrukcí, které v barokním řešení bývaly za zárubní okenního otvoru, takže fasáda měla vyšší plasticitu. Navíc okna mezipatra (mezaninu) chránily mříže, které byly dalším výrazným detailem vrcholně barokní fasády. Následné úpravy přinesly jen okrajové změny: tak se proměnila spodní část vstupních vrat, kliky a přítuhy, obnoveny byly štukové detaily fasády domodelováním z ruky a nikoliv vytažením pomocí šablon. Došlo tak k porušení původního „modano“, tedy profilace říms, které zpravidla navrhoval sám architekt. U boční fasády do dnešní ulice Karoliny Světlé byla doplněna jedna okenní osa, a to natolik kvalitně, že dnes prakticky nelze určit, zda to byla 5. nebo 6. osa od severu. Tento doplněk ale způsobil nepravidelnost ve střídání suprafenester oken piana nobile, kde – v souladu s typickou barokní vůlí po pravidelnosti – se rytmicky střídaly trojúhelné a segmentové frontony. Původní fasády s odlišným počtem okenních os také zachycuje velice přesný Langweilův model. Boční fasádu paláce však silným způsobem proměnila i přístavba domu čp. 197/I, která proběhla v roce 1845. S charakteristickou úctou a pokorou, kterou by bylo mylné označovat za historismus nebo dokonce revival, převzal architekt novostavby Johann Ripota vrcholně barokní článkoví, které do detailu okopíroval, a tak novostavbu přizpůsobil podobě stávajícího paláce. Jako by neuplynulo více jak sto let a nezměnilo se zcela slohové cítění. Novostavba ale logicky zcela změnila podobu jižní fasády, kterou z větší části překryla.

Také dvorní fasády prošly proměnou (obr. 15). Zcela nová je zadní fasáda průčelního křídla, pocházející z přestavby z let 1901–1902, ve stejné době byla také o patro zvýšena fasáda pravého (západního) křídla. Změnily se tím nejen světelné podmínky dvora, ale zvýšení fasády přineslo i optické zmenšení dvorního prostoru. Zvláště nepříjemným efektem této úpravy však bylo vytvoření asymetrie celé hmotové skladby dvora, která se tak vzdálila baroknímu cítění přísné symetrie. Pochopitelně i zde došlo k výměně okenních konstrukcí a nevhodnému

Obr. 15. Praha 1-Staré Město, čp. 189. Pohled do nádvoří paláce od hlavního křídla (foto M. Musil, 2014).

Obr. 16. Praha 1-Staré Město, čp. 189. Pohled do průjezdu paláce v roce 1989 (dle LIBAL ET AL. 1989, foto P. Šolár).

Obr. 17. Praha 1-Staré Město, čp. 189. Detail dveří hlavního sálu v severozápadním koutě (foto P. Havlík, 2014).

Obr. 18. Praha 1-Staré Město, čp. 189. Detail původního vrcholně barokního kování – krabicového zámku, druhotně použitého a přelakovaného na dveřích při zadním schodišti (foto M. Musil, 2014).

Obr. 19. Praha 1-Staré Město, čp. 189. Detail původního vrcholně barokního kování – kliky a klíčového štítku, vedle přítuhy (přelakováno) na dveřích při zadním schodišti (foto M. Musil, 2014).

prosklení původně otevřené kočárovny v přízemí jižního křídla, které opět způsobilo nepříjemné zploštění fasád.

Obdobně razantní byly také zásahy do vnitřní dispozice paláce, takže v průčelním křídle jsou takřka autentické jen prostory středního průjezdu (jehož podobu pozměnilo prosklení ve dvorním traktu) a velkého schodiště, doplněného ovšem později zateplovacími prosklenými konstrukcemi (obr. 16). Rovněž klenby v nárožním prostoru (někdejší vrátnice) jsou původní, částečně i dvě východní místnosti ve 2. patře (piano nobile). Všechny ostatní prostory průčelního křídla a jeho dispozice jsou výsledkem přestavby v letech 1901–1902. To v plném rozsahu platí také pro západní křídlo, kde se autentické prostory zachovaly pouze v nejjižnější části vedlejšího schodiště (nikoliv ovšem schodiště do suterénu) a místnosti v jihozápadním rohu, v přízemí však poněkud upravené. Menší proměnou prošla také kočárovna, do níž byly vestavěny nové příčky, a průjezdy na zadní dvůr byly zazděny, zcela novou podobu má patro pod hlavním sálem, přičemž vlastní sál si uchoval vrcholně barokní vzhled. Ve východním křídle jsou autentické klenby a z větší části i dispozice v přízemí (kromě jižního konce), původní je do velké míry také druhé a částečně i první patro.

Zachované barokní prostory prošly navíc rokokovými úpravami, jež je rovněž změnila i architektonicky. Tyto změny se především dotkly okenních záklenků, původně zřejmě přímých, jak bylo moderní v prvních desetiletích 18. století. Z vrcholně barokního vybavení se tak zachovaly jen vnitřní líce dveří velkého tanečního sálu (vnější byly většinou rokokově doplněny) a vchody na galerie (obr. 17). Původní dveře byly zřejmě vybaveny krabicovými zámky s akantovými rozvilinami, které se objevovaly i na klikových štítcích, na přítuhách, na závěsech, které původně nebyly zapuštěné (obr. 18 a 19). Vzácně se vrcholně barokní dveře zachovaly – druhotně použité – při

Obr. 20. Praha 1-Staré Město, čp. 189. Dveře při vchodu do sklepa v západním křídle, v nichž bylo druhotně použito vrcholně barokních křídel z východního křídla paláce, z 1. patra (podle zachovaného deštění). Výplň v pravém dolním poli byla stranově obrácena, patří na rubovou stranu dveří (foto M. Musil, 2014).

Obr. 21. Praha 1-Staré Město, čp. 189. Deštění okna, okenice a deštění dveří v místnosti vedle hlavního schodiště ve východním křídle. Tvar deštění odpovídá rubové straně dveří v přízemí západního křídla (foto M. Musil, 2014).

vstupu do sklepa z kočárovny (obr. 20). Původně byly osazeny při vchodu do východního křídla z hlavního schodiště (odpovídá jim deštění), kde jsou také obdobně řešené okenice (obr. 21). Žádné okenní konstrukce se z barokní etapy nezachovaly, nejstarší pocházejí až z 1. poloviny 19. století, ale s převahou jsou zde okna novodobá, z 20. století. Je tedy patrné, že zůstalo vlastně jen několik prostorů, podle nichž lze určovat autorství vrcholně barokní stavby, a to ještě nemáme představu, co je původním řešením z druhého desetiletí 18. století a co bylo přidáno až kolem roku 1735.

Ještě na jeden závažný zatím nepovšimnutý detail je třeba upozornit, a to na asymetrii průčelí, která pro vrcholně barokního architekta byla takřka nemyslitelná. I zde tak musíme hledat důvod, proč došlo k vytvoření jedné osy navíc, odlišného vzhledu. Optimálním vysvětlením je skutečnost, že se Bredovi podařilo odkoupit část sousedního domu čp. 194, jak je doloženo již zmíněnými Vizitačními tabelami z roku 1726. Tím došlo k rozšíření průčelí proti původně předpokládanému, takže byla přidána další osa, která – vzhledem k tomu, že porušovala symetrii – byla pojednána velmi střídavě. To, zdá se, posouvá projekt stavby ještě před rok 1710, do prvního desetiletí 18. století, čemuž nakonec odpovídají i některé detaily průčelní fasády.

Obr. 22. Praha 1-Staré Město, čp. 189. Zcizená pískovcová váza s dvojicí putti na vstupní podestě hlavního schodiště (uloženo fotoarchiv NPÚ ÚOP HMP, č. neg. 23334, kolem 1972).

Obr. 23. Praha 1-Staré Město, čp. 189. Zcizená pískovcová váza s dvojicí putti na vstupní podestě hlavního schodiště (uloženo fotoarchiv NPÚ ÚOP HMP, č. neg. 23335, kolem 1972).

Vlastní dispozice je ale přitom moderní, vytvářející apartamenty bez chodeb, založená na vertikálních komunikacích – na schodištích. Hlavní jsou podle obecného zvyku umístěna na diagonále, nejvíce reprezentativní pochopitelně tvoří součást hlavního křídla a bylo přístupné z průjezdu. Jeho nástupní podestu, prolomenou ve stěnách nikami, původně zdobily vysoké pískovcové vázy s dvojicí putti (zcizeny před rokem 1989), u nichž se předpokládalo autorství Antonína Brauna. Podle údajně mladšího podstavce se však patrně nejednalo o primární umístění zmíněných skupin (obr. 22 a 23). Druhé hlavní schodiště pak zpřístupňovalo kočárovnu se stájemi. Vedlejší schodiště v dalších rozích rámcově čtyřkřídlé dispozice měla již charakteristickou podobu točitých schodišť, která však přestavbami zanikla. Horizontální komunikace byla zajištěna enfiladami s typickým postavením dveří blíže oken, kvůli vhodnějším světelným podmínkám.

Jestliže hlavní schodiště je přece jen poměrně tradiční, i když s výrazně prolomenou, a tím prosvětlenou vřetenovou zdí, pak průjezd je patrně nejvíce progresivním prostorem celého paláce. Jsou tu kombinována tři pole, boční, v tradiční podobě s valenými klenbami prolomenými trojúhelnými výsečemi a střední, kde se objevuje moderní baldachýnová klenba. Navíc jsou zde stěny konkávně prohloubeny a do této prohlubně je vložena vystupující stěna s oblými konci, takže se zde objevuje poměrně radikální dynamický prvek.

Hlavní taneční sál, který je často zmiňován většinou jako oválný či dokonce eliptický, však nemá s těmito obrazy nic společného. Ve skutečnosti se jedná o obdélný prostor s takřka polokruhově ukončenými kratšími stranami, které jen zdánlivě vytvářejí iluzi oválného prostoru. Sál není zaklenut, ale přestropen trámy a za pomoci ramenátů je vytvořena iluze vysokého

fabionu, resp. klenby (obr. 24). Zajímavým detailem je použití mohutných konzol (trojího typu) ve vyšší etáži tanečního sálu, ale tento výrazný detail při určování autorství příliš nepomůže, protože jej používalo více architektů. Podobně jako klenební systém, který je založen na neckových klenbách s koutovými a pětibokými výsečemi. Klenby se objevují jen v suterénu a v přízemí, na schodištích i ve vyšších podlažích. Jinak reprezentační i obytné prostory mají běžné omítané stropy (někde v konstrukcích byly využity starší malované záklopy) s poměrně výraznými fabiony, jež od stěny oddělují profilované římsy. Záklenky oken byly, jak se slušelo pro významnější stavby té doby, již rovné.

Podíváme-li se na jednotlivé detaily a architektonické prvky, nalezneme jejich varianty nejspíše v architektuře Giovanni Battisty Alliprandiho. Jeho tvorbě také zřejmě odpovídají časově, protože spadají do přelomu prvního a druhého desetiletí 18. století. Pokud připustíme jako jisté autorství Alliprandiho paláce Přehořovských z Kvasejovic (čp. 347/III), což se zdá být velmi pravděpodobné, protože v době stavby malostranského paláce Alliprandi Přehořovským navrhoval také kostel v Benešově. Stavbu ovšem prováděl Bartolommeo Scotti a kamenické práce Giovanni Pietro della Torre (NAŇKOVÁ 2004a, 21), který se prokazatelně s Alliprandim přátelil. Není bez zajímavosti, že balustry schodiště Colloredo-Mansfeldského paláce jsou jen drobnou obměnou kuželek schodiště někdejšího Přehořovského paláce. Velice podobné jsou

Obr. 24. Praha 1-Staré Město, čp. 189. Pohled na vrcholně barokní fresku hlavního sálu, provedenou Giovanem Pietrem Scottim a Giovannim Battistou Zeistem (foto P. Havlík, 2014).

Obr. 25. Praha 1-Staré Město, čp. 189. Interiér Auersperského paláce v roce 1885. **A** – Patrně jídelna v západním křídle v úrovni 2. patra, belletage (© Archiv ÚDU AV ČR v. v. i., inv. č. 3293, foto K. Chotek, 1885); **B** – Patrně jídelna v západním křídle v úrovni 2. patra, belletage (foto P. Havlík, 2014).

rovněž kuželky Šternberského paláce na Hradčanech, na jehož stavbě se Alliprandi s velkou pravděpodobností rovněž podílel. Zde však kamenické práce neprováděl Torre, ale Jakub František Aichl, bratr známého architekta Santiniho. Nepochybně tak modano těchto baluster kreslil architekt, snad Alliprandi.

Mezi oběma zmíněnými paláci a palácem Colloredo-Mansfeldským ovšem nalezneme i řadu dalších podobností. Také u Šternberského paláce se objevuje zajímavý obdélný prostor se zaoblenými kouty, nikoliv však u hlavního sálu, který je skutečně oválný, ale v průjezdu. Takového řešení, vytvářející pomocí jiného geometrického obrazce iluzi odlišného prostoru, nalezneme i u další stavby – u kostela Nejsvětější Trojice v Kuksu (1707–1710), který je prokazatelně Alliprandiho výtvozem. Přestože se nejedná o ovál, ale obdélník s okosenými rohy, vytvořil zde Alliprandi opět iluzi oválného prostoru. U jiného architekta v Čechách takové řešení neznáme. Další prvky, které spojují Alliprandiho stavby, již nejsou natolik specifické ani natolik jedinečné, ale přesto dost charakteristické pro jeho tvorbu. Vložené polopatro, které se u Colloredo-Mansfeldského paláce objevuje, je sice záležitostí italskou (mezzanino), ale do našeho prostředí se dostává z Vídně. Přináší do architektury paláce, umístěného v poměrně úzkých uličkách, několik neopomenutelných výhod. Jednak dovoluje provést monumentální vjezd, jednak zlepšuje osvětlení reprezentačního patra – belletage, které vlastně umísťuje do vyššího podlaží. Tento systém logicky nepoužíval jen Alliprandi, ale nalezneme jej také třeba u Františka Maxmiliána Kaňky, který s největší pravděpodobností v letech 1715–1716 stavěl pro Jana Josefa Valdštejna pozdější Pálffyovský palác čp. 158/III na Malé Straně ve velice úzké ulici (VLČEK 1999, 256–59). Na zámku ve Víně, budovaného Kaňkou pro Černíny (VLČEK/ZAHRAVNÍK 1992, 195), nehrálo vložené patro roli zlepšeného osvětlení, ale umožnilo zvýšit monumentalitu průjezdu. Alliprandi tohoto principu využil předně u paláce Přehořovských z Kvasejovic.

Důraz na roli průjezdu je u Alliprandiho (ale pochopitelně i u dalších vrcholně barokních architektů) poměrně výrazná. Také u Colloredo-Mansfeldů má vjezdový prostor prvořadou úlohu – vytvářel totiž první dojem při vstupu do paláce. Zde se kočár zastavil, aby návštěvník mohl vystoupat

Obr. 26. Praha 1-Staré Město, čp. 189. Interiér Auersperského paláce v roce 1885. Patrně obývací místnost (salon) v západním křídle v úrovni 2. patra, belletage (© Archiv ÚDU AV ČR v.v.i., inv. č. 3295, foto K. Chotek, 1885).

Obr. 27. Praha 1-Staré Město, čp. 189. Interiér Auersperského paláce v roce 1885. Patrně obývací místnost (salon) v západním křídle v úrovni 2. patra, belletage, druhá polovina předešlé komnaty (© Archiv ÚDU AV ČR v.v.i., inv. č. 3299, foto K. Chotek, 1885).

Obr. 28. Praha 1-Staré Město, čp. 189. Interiér Auersperského paláce v roce 1885. Další místnost v úrovni 2. patra (belletage) v někdejší Auersperské paláci (© Archiv ÚDU AV ČR v.v.i., inv. č. 3296, foto K. Chotek, 1885).

po hlavním schodišti přímo do belletage bez zastávky v mezaninu. Návštěvník však ani nepostřehne, že najednou překonává dvě podlaží. Samotný průjezd, kterému architekt věnoval ještě větší pozornost, pak je směřován tak, aby se v průhledu uplatnila fasáda jižního křídla s hlavním sálem. Proto také tato fasáda dostala více zdobných prvků, byla původně přísně symetrická, a hlavní úlohu zde hrála kašna s Neptunem, k němuž byla osa průjezdu nasměrována. Trojdílné řešení průjezdu, poměrně blízké pražskému paláci, se objevuje také u biskupského paláce v Hradci Králové, kde autora architektury přední části budovy neznáme, ale autorství Alliprandiho nelze vyloučit.

Rovněž použitý klenební systém je vcelku běžný – jsou to s převahou valené klenby s pětibokými výsečemi, někde neckové klenby s koutovými výsečemi a pětibokými výsečemi. Tyto klenby nalezneme v mnoha stavbách, zpravidla je lze datovat do prvních dvou desetiletí 18. století. Nalezneme je třeba na zámku v Cítilibech pod hlavním sálem, na zámku (hradu) v Domažlicích, ale také třeba u jezuitské koleje v Jičíně, na zámku v Novém Městě nad Metují, v Tachově, ale těch příkladů by bylo jistě více. U Kaňky, třeba na zámku v Kolodějích, mají přece jen odlišnou a poměrně značně specifickou podobu, naproti tomu na jiných Alliprandiho

stavbách je podoba poměrně blízká. To platí například u paláce Přehořovských z Kvasejovic, u zámku v Kosmonosech, ale třeba i u paláce Colloredů (později Schönbornů), na jehož výstavbě se Alliprandi bezpečně podílel v roce 1711.²³

²³ O účasti Alliprandiho na stavbě paláce Colloredů na Malé Straně v roce 1711 víme zásluhou potyčky, která se v červnu zmíněného roku udála mezi Tomášem Haffeneckerem a Jiřím Aichbauerem na jedné straně a polírem Františkem Fortinim se dvěma tovaryši na straně druhé, kteří u Colloreda tehdy pracovali. Alliprandi se svého políra zastal, tak jej označili za fušera. Alliprandi si to však nenechal líbit a zažaloval je, oprávněnost žaloby byla uznána pokutou 20 zl. rýn. (VILÍMKOVÁ 1986, 112 a pozn. 40).

Také u jednotlivých architektonických prvků staroměstského paláce nalezneme souvislosti s ostatními Alliprandiho pracemi. Poměrně charakteristické jsou mohutné podložené klenáky, zasahující do římsy (dříve vydávané za nezaměnitelný prvek Santiniho architektury), rustikované přízemí a rustikované ukončující pilastry, tumbovité ale i ploché parapety, suprafenestra se zvlněnou římsou a medailony. To jsou ale prvky takřka obecné, více specifické je používání okenních ostění a šambrán v podobě „obrazových rámců“, a především pak neobvyklé vložení jakéhosi soklu do suprafenestry. V této souvislosti je dobré připomenout blízkost suprafenester zahradní fasády paláce Přehořovských a bočních suprafenester průčelí Colloredo-Mansfeldského paláce. Přesnější analogie k portálu paláce, specificky provedenému původnímu průjezdu a k podobě jeho „zvlněných“ říms, se prozatím nepodařilo nalézt. Přesto se zdá být autorství Giovannio Battisty Alliprandiho přece jen velmi pravděpodobné. Nakonec asi nejvíce podporuje Alliprandiho autorství ta okolnost, že nejpravděpodobnějším provádějícím stavitelem Bredova paláce byl František Jakub Fortini. Ten totiž v roce 1724, při vstupu do schwarzenberských služeb, zmiňuje svou předchozí práci u hraběte Bredy. Zhruba v době stavby paláce pak doloženě Fortini pracoval jako Alliprandiho polír na stavbě Colloredovského paláce na Malé Straně (NAŇKOVÁ 2004b, 182).

Otázka rokokového vybavení je velice složitá, protože v době velké přestavby paláce na počátku 20. století došlo k masivní proměně někdejšího mobiliáře. Zásahu na tom mělo nejen zrušení rokokových prostorů v západním křídle, ale také přestavba barokních komnat v průčelí. Přitom však původní vybavení nebylo zrušeno, ale rozebráno, některé díly byly nově sestaveny, jiné odvezeny na zámek Auersperků ve Slatiňanech a přizpůsobeny tamním prostorům. Nelze se proto divit, že někdy jsou interiéry označovány za původně rokokové, jinde – a stejně oprávněně – za novorokokové. Výraz druhorokokový je zde ovšem v každém případě nevhodný.

Obr. 29. Praha 1-Staré Město, čp. 189. Pohled na okno v chodbě 2. patra západního křídla (dnešní stav). Ukazuje pozůstatek někdejšího rokokového záklenku, který se zachoval v rokokově upravených místnostech v hlavním křídle. Zde se dostal, se změnou orientace pokojů do ulice, do prostorů předsíní, kuchyní nebo dokonce záchodů (foto M. Musil, 2014).

Obr. 30. Praha 1-Staré Město, čp. 189. Rokokový okenní záklenek v hlavním severním křídle paláce Colloredo-Mansfeldů (foto P. Havlík, 2014).

Obr. 31. Slatiňany, zámek. Rokokový okenní záklenek na slatiňanském sídle Auersperků, v dnešní jídelně (foto P. Vlček, 2014).

Patrně celé zařízení (včetně nábytku) západního křídla v úrovni belletage bylo demontováno a odvezeno do Slatiňan, jeho podobu ovšem známe zásluhou fotografií Karla Chotka (obr. 25–28), které pořídil v roce 1885.²⁴ Existenci rokokového vybavení v západním křídle dodnes dokazují zvláštní segmentové záklenky oken (obr. 29), shodné se záklenky v sálech průčelního křídla, které se v západním křídle objevují u oken obrácených do dvora (obr. 30 a 31). To odpovídá skutečnosti, že původní hlavní místnosti byly orientovány do dvora, nikoliv do ulice – ke změně došlo až při přestavbě v roce 1901. Proto některé místnosti v nižším podlaží ve dvorním traktu jsou vybaveny okenicemi, které zde ale nemají smysl, protože jsou v místnostech sloužících posléze jako kuchyně či předsíně. Dalším bezpečným a jednoznačným důkazem, že rokokové vybavení není až z let 1901–1902, dokládá rokokový rub dveří hlavního sálu, které se obracejí do novodobé zadržky (z roku 1901), která oddělila nově přestavěné západní křídlo od hlavního sálu.

Je jasné, že za přestavby paláce v letech 1901–1902 došlo k rozebrání dřívější rokokové výzdoby, a to včetně parket, obložení stěn (lambris), trummeau. Po změně dispozice byly pak tyto detaily osazeny zpět, částečně ovšem i nově doplněny a přeměněny. Souviselo to se skutečností, že hlavní sál průčelního křídla o čtyřech okenních osách (jež se projevují i na fasádě pseudorizálem) byl rozdělen do dvou salonů a ve středním traktu byla nově zřízena chodba. Touto úpravou zanikl původní otopný systém, ale muselo dojít i k přeložení podlahové krytiny, úpravě fabionů a stropů v jednotlivých místnostech. Původně byla naplánována i přestavba

Obr. 32. Slatiňany, zámek. Pohled na vybavení a deštění oken a dveří dnešního příjímacího salonu (foto P. Vlček, 2014).

²⁴ Děkuji za upozornění na tyto fotografie řediteli slatiňanského zámku ing. Jaroslavu Bušovi a jeho spolupracovníku Radkovi Ryšavému. Fotografie jsou součástí sbírky uložené v Ústavu dějin umění v v. i., pod inv. č. 3293–3301, na zadní straně jsou označeny jako Auersperský palác a datovány jsou do března a dubna roku 1885. Na čelní straně je jméno autora Karla Chotka.

Obr. 33. Praha 1-Staré Město, čp. 189. Jedna ze dvou místností zachovaných v původním rozsahu barokní stavby v hlavním křídle. Kamna jsou zde umístěna druhotně, kdy byla také upravena a vybavena dvířky (foto P. Havlík, 2014).

Obr. 34. Slatiňany, zámek. Současné vybavení slatiňanského zámku mobiliářem ukazuje, že bylo převezeno z pražského paláce, především z křídla, které bylo proměněno na činžovní dům. Některé části, jako třeba konsolové stolky, jež patřily k trummeau, byly pak ve Slatiňanech použity poněkud nelogicky v chodbě (foto P. Vlček 2014).

salonu ve východní části, ale přestože byla zachována jeho barokní dispozice, i zde došlo ke změně ve vybavení. Kdysi jediné tapetové dveře, jež vedly do nejvýchodněji položeného salonu, byly doplněny dalšími v protilehlé stěně, navíc musely být zaslepeny dveře uprostřed západní stěny. Lambrie tak byly i v této místnosti upraveny – zajímavým detailem je úzká deska v jihozápadním koutě, jako jediná s projmutou horní profilací. Lze tušit, že původně se nalézala v diagonálně umístěném koutě. V zásadě můžeme předpokládat, že podoba lambrií byla různá podle místností, původní desky byly velkoformátové (čtvercové desky jsou jistě mladšího původu), měly podle místností různou barevnost, některé kombinovaly zlatení s bílou, jiné chromoxydovou zeleň (podrobně v KRATOCHVÍL ET AL. 2012). Pokud ale byly jednotlivé prvky převezeny do Slatiňan, byla při konečné úpravě zpravidla zvolena zlatá nebo zelená barva (obr. 32).

V prvním salonu od východu (obr. 33) v průčelním křídle se nezměnilo obložení oken, jen bylo poněkud upraveno trummeau, u něhož chybí typický konsolový stolek. Tyto konsolové stolky (obr. 34), poněkud nelogicky umístěné v chodbě, ale nalezneme ve Slatiňanech. Ve dvou nově vzniklých místnostech z velkého sálu došlo kromě úprav lambrií i k úpravě deštění oken. Boční desky obkladu byly vyjmuty, podloženy další deskou a prodlouženy, doplněny kování a osazeny zpět, ale již jako okenice. Střední trummeau pak muselo být kvůli nově vložené vnitřní přičce odstraněno.

Většina zařízení nárožní západní místnosti s alkovnou je novodobého původu z let 1901–1902, kromě deštění oken (obr. 35). I zde ovšem došlo k nové úpravě okenic z obložení, i zde je trummeau neúplné, bez konsolového stolku. Další vybavení, včetně nově zřízené alkovny, pochází z let 1901–1902. Prozrazuje to použitý detail, který sice kopíruje původní, není však individualizovaný, ale nekonečně se opakuje. Navíc je zde použito papiermaché, nejsou to původní řezby zlatené lístkovým zlatem na bolus. Vybavení dvou velkých místností a jedné menší v západním křídle bylo – podle zachovaných zvláštních záklenků oken – rovněž rokokové. Celé však bylo rozebráno a odvezeno do Slatiňan, takže podoba největší místnosti o čtyřech okenních osách, která sloužila jako jídelna, se zachovala jen na fotografiích Karla Chotka.²⁵

V současné době slouží Colloredo-Mansfeldský palác potřebám Galerie hlavního města Prahy, a přestože rekonstrukce paláce k novým účelům bude jistě nejen časově, ale i finančně náročná, lze doufat, že se stane významným kulturním centrem Prahy a návštěvníci se budou moci těšit nejen ze vzácné vrcholné barokní architektury, ale i z pozoruhodných interiérů.

²⁵ Jedná se nejméně o tři fotografie inv. č. 3293, 3295 a 3301. Blíže viz pozn. 24.

Obr. 35. Praha 1-Staré Město, čp. 189. Pohled do místnosti s alkovnou, jež byla vytvořena v době přestavby paláce roku 1901. Pouze částečně zde bylo využito původní rokokové výbavy (u oken), ostatní detaily pocházejí z doby přestavby (foto P. Havlík, 2014).

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

gr. č. – groš český
 gr. miš. – groš míšeňský
 k. d. – koupil dům
 k. gr. č. – kopa grošů českých
 nestr. – nestránkováno
 SÚRPMO – Státní ústav pro rekonstrukci památkových měst a objektů
 zl. – zlatý
 zl. rýn. – zlatý rýnský

PRAMENY

AMP – Praha, Archiv hlavního města Prahy, plány Václava Nademlejského, spisy D 1/189, po 1870; D 1/330, 1840–44; D 1/414, 1392, 1840–44; D 2/391; D 2/1708, 1868; rkp. 4147, fol. 57.
 C-MÚŘ – Státní oblastní archiv v Praze, fond Ústřední ředitelství Colloredo-Mannsfeldských statků, Praha (1812–1945), kn. 109, kart. 15, sign. 95.
 NA Jes – Praha, Národní archiv, fond Jesuitika, sign. LXXIV/1.
 NA SM – Praha, Národní archiv, fond Stará manipulace, sign. C 215/L/17; C 215/P/2/4; C 215/S/65; P 124/5.
 NA TK – Praha, Národní archiv, fond Tereziánský katastr, kn. 127, 128, 134, 136.

LITERATURA

BAŤKOVÁ 1998 – Růžena BAŤKOVÁ ET AL.: Umělecké památky Prahy – Nové Město, Vyšehrad, Vinohrady (Praha 1). Praha 1998.
 BÍLEK 1882 – Tomáš Václav BÍLEK: Dějiny konfiskací v Čechách po r. 1618. Praha 1882.
 BLAŽÍČEK 1948 – Oldřich Jakub BLAŽÍČEK: Rokoko a konec baroku v Čechách. Praha 1948.
 DRAGOUN 2002 – Zdeněk DRAGOUN: Praha 885–1310. Praha 2002.
 EBEL 1989 – Martin EBEL: Dějiny objektu. In: Stavebně historický průzkum čp. 189/I, Praha 1-Staré Město. Dobroslav Libal / Martin Ebel / Jiřina Muková / Jan Muk / Pavel Vlček. Strojopis SÚRPMO, Praha 1989, 1–29. Uloženo: dokumentační fondy NPÚ ÚOP HMP.
 EBEL/SVOBODA 1996 – Martin EBEL / Ladislav SVOBODA: Stavebně historický průzkum zámku ve Slatiňanech. Nepublikovaný rukopis, Pardubice 1996.

- EBELOVÁ 1996 — Ivana EBELOVÁ (ed.): Zápisná kniha pražských stavitelů 1639–1903. Praha 1996.
- HORYNA/VILÍMKOVÁ 1988 — Mojmír HORYNA / Milada VILÍMKOVÁ: Vrstevníci Kiliána Ignáce Dientzenhofera: Jan Jiří Aichbauer, Bartolomeo Scotti, František Ignác Preé, Jan Josef Hrdlička. In: Praha na úsvitu nových dějin. Emanuel Poche et al. (=Čtvero knih o Praze, sv. 3), Praha 1988, 388–409.
- KRATOCHVÍL ET AL. 2012 — František KRATOCHVÍL / Jan CECHEL / Dafina CECHELOVÁ / Jan BOUBÍN / Jaroslav KUBÍČEK: Soupis uměleckohistorických řemeslných prvků z dřeva, kovu a skla, průzkumy zlacení a barevnosti. Nepublikovaný rukopis, Praha 2012. Uloženo: Galerie hl. m. Prahy, Správa objektu čp. 189/I.
- KUBÍČEK 1946 — Alois KUBÍČEK: Pražské paláce. Praha 1946.
- KYNCL 2012 — Jan KYNCL: Výzkumná zpráva č. 516–19/12. Nepublikovaný rukopis, Brno 2012.
- LÍBAL ET AL. 1989 — Dobroslav LÍBAL / Martin EBEL / Jiřina MUKOVÁ / Jan MUK / Pavel VLČEK: Stavebně historický průzkum čp. 189/I, Praha 1-Staré Město. Strojopis SÚRPMO, Praha 1989. Uloženo: dokumentační fondy NPÚ ÚOP HMP.
- LÍBALOVÁ/VILÍMKOVÁ 1958 — Jarmila LÍBALOVÁ / Milada VILÍMKOVÁ: Neznámý románský dům v Colloredo-Mansfeldském paláci čp. 189/I na Starém Městě pražském. Obnova památek, Praha 1958, 32–33.
- MERHAUTOVÁ 1971 — Anežka MERHAUTOVÁ: Raně středověká architektura v Čechách. Praha 1971.
- MUKOVÁ 1996 — Jiřina MUKOVÁ: heslo čp. 189/I. In: Pavel Vlček et al., Umělecké památky Prahy – Staré Město, Josefov. Praha 1996, 197–199.
- MUKOVÁ/MUK 1989 — Jiřina MUKOVÁ / Jan MUK: Stavební historie. In: Stavebně historický průzkum čp. 189/I, Praha 1-Staré Město. Dobroslav Líbal / Martin Ebel / Jiřina Muková / Jan Muk / Pavel Vlček. Strojopis SÚRPMO, Praha 1989, 71–78. Uloženo: dokumentační fondy NPÚ ÚOP HMP.
- NAŇKOVÁ 1989 — Věra NAŇKOVÁ: Architektura vrcholného baroka. In: Oldřich Jakub Blažíček et al., Dějiny českého výtvarného umění. Od počátků renesance do závěru baroka II/2. Praha 1989, 390–480.
- NAŇKOVÁ 2004a — Věra NAŇKOVÁ: heslo Alliprandi. In: Pavel Vlček et al., Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách. Praha 2004, 21.
- NAŇKOVÁ 2004b — Věra NAŇKOVÁ: heslo Fortini. In: Pavel Vlček et al., Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách. Praha 2004, 182.
- NOVOTNÝ 1945 — Antonín NOVOTNÝ: Čtení o paláci Colloredo-Mansfeldském. Praha 1945.
- OTTO ET AL. 1891 — kolektiv: Ottův slovník naučný. Ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí A–Doplňky, díly 1–18. Vydavatel a nakladatel J. Otto, Praha 1888–1909.
- POCHE/ PREISS 1973 — Emanuel POCHE / Pavel PREISS: Pražské paláce. Praha 1973.
- PREISS 1963 — Pavel PREISS: K činnosti italských malířů pozdního baroka v Praze. Umění 11, 1963, 127–135.
- PROKOPOVÁ 2012 — Anna PROKOPOVÁ: Investorská zpráva o zjišťovacím archeologickém výzkumu v Karlově ulici čp. 189/I, ppč. 143, Praha 1 – Staré Město, výzkum NPÚ ÚOP HMP č. 2011/34. Uloženo: dokumentační fondy archeologického odboru NPÚ ÚOP HMPč. j. NPU-311/50418/2014.
- SCHALLER 1793 — Jaroslav SCHALLER: Beschreibung der Königlichen Haupt- und Residenzstadt Prag sammt allen darinn befindlichen sehenswürdigen Merkwürdigkeiten. Dritter Band. Praha 1796.
- SLAVÍČEK 2007 — Lubomír SLAVÍČEK: „Sobě, umění, přátelům“. Kapitoly z dějin sběratelství v Čechách a na Moravě 1650–1939. Brno 2007.
- TEIGE 1915 — Josef TEIGE (ed.): Základy starého místopisu pražského 1/II. Praha 1915.
- VILÍMKOVÁ/CINGROŠ 1959 — Milada VILÍMKOVÁ / Svatopluk CINGROŠ: Stavebně historický průzkum domu čp. 189/I, Staré Město. Blok mezi Karlovou a Anenskou ulicí, Křižovnickým náměstím a Novotného lávkou. Strojopis SÚRPMO, Praha 1959. Uloženo: dokumentační fondy NPÚ ÚOP HMP.
- VILÍMKOVÁ 1986 — Milada VILÍMKOVÁ: Stavitelé paláců a chrámů. Praha 1986.
- VLČEK 1999 — Pavel VLČEK: Ilustrovaná encyklopedie českých zámků. Praha 1999.
- VLČEK 1996 — Pavel VLČEK ET AL.: Umělecké památky Prahy – Staré Město, Josefov. Praha 1996.
- VLČEK 1999 — Pavel VLČEK ET AL.: Umělecké památky Prahy – Malá Strana. Praha 1999.
- VLČEK 2004 — Pavel VLČEK ET AL.: Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách. Praha 2004.
- VLČEK/ZAHRAVNÍK 1992 — Pavel VLČEK / Pavel ZAHRAVNÍK: František Maxmilián Kaňka. Umění 40, 1992, 195.
- ZAP 1835 — Karel Vladislav ZAP: Popsání kr. hlavního města Prahy pro cizince i domácí. Praha 1835.
- ZAP 1848 — Karel Vladislav ZAP: Wegweiser durch Prag. Praha 1848.
- ZAP 1868 — Karel Vladislav ZAP: Praha. Popsání hlavního města království Českého, obsahující jeho dějiny, místopis, umělecké a archaeologické památky a statistiku. Praha 1868.

ZUSAMMENFASSUNG

DER BAROCKPALAST VON COLLOREDO-MANSFELD IN PRAG-ALTSTADT

Das Palais Colloredo-Mansfeld in der Prager Altstadt (Nr. Konskr. 189/I) entstand in der heutigen Gestalt zu Beginn des 18. Jahrhunderts. Er wurde auf einer exponierten Stelle erbaut, am Straßenzug, der neuzeitlich als Königsweg bezeichnet wird, bei der damals einzigen Moldaubrücke Prags, die alle Prager Städte verband. Im Fundament des Palastes findet man einen Torso vom romanischen Gebäude, ausgedehnte gotische Kellerräume, die in zwei Etappen entstanden waren und das Ausmaß des heutigen Eingangsflügels

bestimmten. Bei der Entstehung des Palastes stand Karl Joachim Graf v. Breda, der das einstige Bürgerhaus wohl im ersten Jahrzehnt des 18. Jahrhunderts gekauft hatte und bald danach seinen großartigen Umbau begann. Er hatte wohl am südlichen Ende des Areals begonnen, in beiden Seitenflügeln fortgesetzt und den Bau im Neuausbau des Straßenflügels abgeschlossen. Das Gebäude wurde also schrittweise, nach den Teilen gebaut, so dass in jeder Ausbaustufe die restlichen oder neu errichteten Teile bewohnbar waren. Die dendrochronologische Untersuchung der Dachkonstruktionen ermöglichte eine genauere Datierung – der Ostflügel war (der westliche hat den neuzeitlichen Dachstuhl aus dem Jahre 1901) in den Jahren 1712–1714 überdacht worden, und der Straßenflügel wurde nachfolgend, wohl 1716–1718 mit dem Dach versehen. Ohne Zweifel schon Breda beendete den Rohbau, jedoch damit, dass die Innenräume noch nicht vollkommen fertig waren. Die Datierung in die frühere Zeit entspricht auch den Baudetails und erlaubt sogar mit größerem Maß an Wahrscheinlichkeit die Urheberchaft des Palastentwurfes zu bestimmen. Nach einzelnen Details lässt es sich vermuten, dass den Palastbau Architekt Giovanni Battista Alliprandi entwarf. Diese Hypothese unterstützt auch die Tatsache, dass am Bau Franz Fortin teilnahm, der als Palier Alliprandis bekannt ist. Erst in der zweiten Phase, als die Ausstattung des Palastes und seiner Gemächer fortgesetzt war, beteiligte sich am Bau Franz Ignaz Prée. Der zweiten Etappe entspricht auch die Vervollendung des großen Saals, den in den Jahren 1736–1737 mit der die Apotheose Kaiser Karl VI. darstellenden Freskomalerei Giovanni Pietro Scotti und Quadraturist Giovanni Battista Zeist ausschmückten. Damals hat der Palast schon Paul Heinrich Grafen v. Mansfeld-Fondi gehört.

Nach einer Menge unbedeutender Umgestaltungen die letzte Umwandlung geschah in den Jahren 1900–1902. Der damalige Besitzer Franz Josef Fürst v. Auersperg hat entschieden einen Teil des Palastes zum Mietshaus zu adaptieren. Also erfolgte der rasante Umbau des Westflügels samt seiner Aufstockung, wodurch die Massenkomposition sowie Symmetrie des Gebäudes verändert wurden. Die Rokokoausstattung des Palastes – nicht nur aus dem Westflügel – war demontiert worden, zum Teil ins Auerspergsche Landschloss in Slatiňany abgeführt, zum Teil neu zusammengesetzt und ergänzt, so dass die neu disponierten Salons in der Beletage vom Straßenflügel diese zum Teil ursprüngliche, zum Teil Quasi-Rokoko-Ausstattung erhielten. Der Palast dient heute als Ausstellungsgebäude der Galerie der Hauptstadt Prag.

Abb. 1. Prag 1-Altstadt, Nr. 189, Palais Colloredo-Mansfeld. Der gotische Keller in der äußerst östlichen Partie des Straßenflügels. Die Ziegelblende links entstand 1901, es handelt sich um den neu gemauerten Kaminkörper. Die deutliche horizontale Linie zeigt die Wasserhöhe im Keller während des Hochwassers 2002 (Foto M. Musil, 2014).

Abb. 2. Prag 1-Altstadt, Nr. 189. Blick in den Raum am südlichen Ende des Westflügels. Die Stichkappen vom Tonnengewölbe sind mit Graten an Kanten versehen. Kein ähnliches Gewölbe ist im Palast vorhanden, es ist also höchstwahrscheinlich, es möge sich um Rest der Spätrenaissancekonstruktionen handeln (Foto M. Musil, 2014).

Abb. 3. Prag 1-Altstadt, Karlova G. Fassade des Palais Colloredo-Mansfeld in der Karlova (Jesuiten-) G., Modell Prags von Antonín Langweil (© Muzeum hl. města Prahy [Museum der Hauptstadt Prag], Firma KITdigital, 2007).

Abb. 4. Prag 1-Altstadt, Nr. 189. Entwurf für die Errichtung einer neuer Küchenfeuerstelle, Plan von Václav Nademlejnský, 1811 (© Praha, AMP [Archiv der Hauptstadt Prag], D 2/391, 1807–11; Reprofoto 2014).

Abb. 5. Prag 1-Altstadt, Nr. 189. Plan der Änderungen im Flur des Palais Colloredo-Mansfeld, Johann Philipp Joendl, 1840, alter und neuer Zustand (Archiv des Bauamtes Prag 1, Reprofoto 2007).

Abb. 6A. Prag 1-Altstadt, Nr. 189. Die Seitenfassade des Palastes in die Karoliny Světlé Gasse (ehemals Neumühlgasse) auf Modell Prags von Antonín Langweil. Es zeigt hier noch der ursprünglichen Fensterachsenszahl, auch im Jahr 1845 entstandene Neubau an der rechten Seite fehlt (nach LIBAL ET AL. 1989, Beilage 3).

Abb. 6B. Modell Prags von Antonín Langweil, Blick auf den Komplex des Palais Colloredo-Mansfeld vor dem Umbau. Museum der Hauptstadt Prag (© Muzeum hl. města Prahy, Firma KITdigital, 2007).

Abb. 7. Prag 1-Altstadt, Nr. 189. Detail vom Eingangstor mit der Fußgängerpforte, wo man in der Sockelpartie die klassizistischen Änderungen betrachten kann, ebenso wie am Türgriff und Ausguck (Foto M. Musil, 2014).

Abb. 8. Prag 1-Altstadt, Nr. 189. Detail der Initialen und Datierung 1853 an der Fassade dokumentieren eine sonst archivalisch nicht belegte Fassadenrenovierung (Foto P. Vlček, 2012).

Abb. 9. Prag 1-Altstadt, Nr. 189. Entwurf für die Gestaltung der englischen Höfe bei den Fenstern in die Gasse Karoliny Světlé (Neumühlgasse) vom Baumeister Johann Schücker, 1868. Grundriss vom Erdgeschoss des Palastwestflügels (Archiv des Bauamtes Prag 1, Reprofoto 2007).

Abb. 10. Prag 1-Altstadt, Nr. 189. Untergeschoss des Palastwestflügels, Detail der malerischen Ausschmückung in der einstigen Weinstube (Foto P. Vlček, 2014).

Abb. 11. Prag 1-Altstadt, Nr. 189. Vladimír Walter und Čeněk Gregor, Plan für die Adaptierung des Palastes des Fürsten Franz Joseph v. Auersperg, 1900. **A** – Der Plan deutet größere beabsichtigte Eingriffe im Erdgeschoss des Ostflügels an (Grundriss vom Erdgeschoss ist leider nicht erhalten), wie es die neu gemauerten Quermauern zeigen; **B** – Grundriss vom 1. Obergeschoss. Diesem Plan gemäß plante man die Konstruktionsänderung bei den Fußböden im Straßenflügel, die mit Eisenträgern versteift werden sollten; **C** – Grundriss vom 2. Obergeschoss. Auch in diesem Geschoss sollten in die Fußböden die Eisenträger eingebaut werden; **D** – Grundriss vom 3. Obergeschoss. Deutliche Aufstockung des westlichen Hofflügels (Archiv des Bauamtes Prag 1, Reprofoto 2007).

Abb. 12. Prag 1-Altstadt, Nr. 189. Vladimír Walter und Čeněk Gregor, Entwurf für die Errichtung eines Schau Fensters im Erdgeschoss des Palastes Nr. 189/I, 1902 (Archiv des Bauamtes Prag 1, Reprofoto 2007).

Abb. 13. Prag 1-Altstadt, Nr. 189. Ansicht vom Palais Colloredo-Mansfeld. Der Kreuzherrenplatz vor dem ersten Weltkrieg (© Museum der Hauptstadt Prag, Inv.-Nr. H 077 883, anonymes Foto).

Abb. 14. Prag 1-Altstadt, Nr. 189. Hauptsaal, **A** – Detail der Konsolen an der Südseite; **B** – Gesamtansicht (Foto P. Havlík, 2014).

- Abb. 15.** Prag 1-Altstadt, Nr. 189. Blick in den Palasthof vom Hauptflügel hin (Foto M. Musil, 2014).
- Abb. 16.** Prag 1-Altstadt, Nr. 189. Der Flur im Palast (nach LÍBAL ET AL. 1989, Foto P. Šolar).
- Abb. 17.** Prag 1-Altstadt, Nr. 189. Detail der Tür in der Hauptsaalnordwestecke (Foto P. Havlík, 2014).
- Abb. 18.** Prag 1-Altstadt, Nr. 189. Detail des ursprünglichen hochbarockzeitigen Beschlags – eines sekundär verwendeten und angestrichenen Kastenschlosses an der Tür bei der hinteren Treppe (Foto M. Musil, 2014).
- Abb. 19.** Prag 1-Altstadt, Nr. 189. Detail des ursprünglichen hochbarockzeitigen Beschlags – der Klinke und des Schlüssellochdeckels, neben dem Türgriff (angestrichen) an der Tür bei der hinteren Treppe (Foto M. Musil, 2014).
- Abb. 20.** Prag 1-Altstadt, Nr. 189. Tür beim Kellereingang im Westflügel, wo man sekundär die hochbarockzeitigen Türflügel aus dem 1. Obergeschoss des Palastostflügels (der erhaltenen Täfelung gemäß) verwendete. Die Ausfüllung rechts unten ist umgekehrt, sie gehört an die Rückseite der Tür an (Foto M. Musil, 2014).
- Abb. 21.** Prag 1-Altstadt, Nr. 189. Die Fenster-, Fensterladen- und Türtäfelung im Raum neben der Haupttreppe im Ostflügel. Die Form der Täfelung entspricht der Rückseite der Tür im Erdgeschoss des Westflügels (Foto M. Musil, 2014).
- Abb. 22.** Prag 1-Altstadt, Nr. 189. Verschwundene Sandsteinvase mit einem Paar von Putti auf dem Eingangspodest der Haupttreppe (Fotoarchiv NPÚ ÚOP HMP [regionale Facharbeitstätte des Nationalen Denkmalinstituts in der Hauptstadt Prag], Neg. Nr. 23334, um 1972).
- Abb. 23.** Prag 1-Altstadt, Nr. 189. Verschwundene Sandsteinvase mit einem Paar von Putti auf dem Eingangspodest der Haupttreppe (aufbewahrt im Fotoarchiv NPÚ ÚOP HMP, Neg. Nr. 23335, um 1972).
- Abb. 24.** Prag 1-Altstadt, Nr. 189. Hauptsaal, hochbarockzeitiges Freskogemälde von Giovanni Pietro Scotti und Giovanni Battista Zeist (Foto P. Havlík, 2014).
- Abb. 25.** Prag 1-Altstadt, Nr. 189. Innenraum des Palais Auersperg im J. 1885. **A** – Wahrscheinlich der Speiseraum im Westflügel auf dem Niveau des 2. Obergeschosses, Beletage (© Archiv ÚDU AV ČR v. v. i. [Institut für Kunstgeschichte der Akademie der Wissenschaften der ČR, wissenschaftliche Forschungsinstitution], Inv.-Nr. 3293, Foto K. Chotek, 1885); **B** – wohl der Speiseraum im Westflügel auf dem Niveau des 2. Obergeschosses, Beletage (Foto P. Havlík, 2014).
- Abb. 26.** Prag 1-Altstadt, Nr. 189. Innenraum des Palais Auersperg im J. 1885. Wohl Wohnraum (Salon) im Westflügel auf dem Niveau des 2. Obergeschosses, Beletage (© Archiv ÚDU AV ČR v. v. i., Inv.-Nr. 3295, Foto K. Chotek, 1885).
- Abb. 27.** Prag 1-Altstadt, Nr. 189. Innenraum des Palais Auersperg im J. 1885. Wohl Wohnraum (Salon) im Westflügel auf dem Niveau des 2. Obergeschosses, Beletage (© Archiv ÚDU AV ČR v. v. i., Inv.-Nr. 3299, Foto K. Chotek, 1885);).
- Abb. 28.** Prag 1-Altstadt, Nr. 189. Innenraum des Palais Auersperg im J. 1885. Einer der weiteren Räume auf dem Niveau des 2. Obergeschosses, Beletage (© Archiv ÚDU AV ČR v. v. i., Inv.-Nr. 3296, Foto K. Chotek, 1885).
- Abb. 29.** Prag 1-Altstadt, Nr. 189. Fenster in der Flur im 2. Obergeschoss des Westflügels (heutiger Zustand). Das Bild zeigt den Rest nach dem einstigen rokokoezeitigen Sturzgewölbe, der sich in den im Rokoko gestalteten Räumen des Hauptflügels erhielt. Bei der Änderung der Orientierung der Räume an der Straßenseite geriet er in den Teil der Vorräume, Küchen oder sogar Aborte (Foto M. Musil, 2014).
- Abb. 30.** Prag 1-Altstadt, Nr. 189. Rokoko-Sturzbogen im nördlichen Hauptflügel des Palais Colloredo-Mannsfeld (Foto P. Havlík, 2014).
- Abb. 31.** Slatiňany (Bez. Chrudim), Schloss. Rokoko-Sturzbogen in Sitz der Auersperger, im heutigen Speiseraum (Foto P. Vlček, 2014).
- Abb. 32.** Slatiňany, Schloss. Ausstattung und Täfelung der Fenster und Türen des Audienz-Zimmer (Foto P. Vlček, 2014).
- Abb. 33.** Prag 1-Altstadt, Nr. 189. Einer der zwei im ursprünglichen Ausmaß des Barockbaus im Hauptflügel erhaltenen Räume. Der Ofen ist hier sekundär installiert, er wurde dazu auch angepasst und mit Türchen versehen (Foto P. Havlík, 2014).
- Abb. 34.** Slatiňany, Schloss. Heutige Möbelausstattung des Schlosses zeigt, dass die Einrichtung aus dem Prager Palast überführt wurde, vor allem aus dem Flügel, den man zum Mietshaus umwandelte. Einige Teile, wie z. B. die ursprünglich zum Trumeau gehörenden Konsolentische, wurden im Schloss etwas unlogisch in der Flur verwendet (Foto P. Vlček, 2014).
- Abb. 35.** Prag 1-Altstadt, Nr. 189. Blick in den Raum mit Alkoven, der beim Palastumbau 1901 entstand. Nur teilweise wurde hier die ursprüngliche Rokokoausstattung ausgenutzt (bei den Fenstern), andere Details stammen aus der Umbauzeit (Foto P. Havlík, 2014).

Übersetzung von Jindřich Noll

Za cenné připomínky k rozpracovanému textu vděčím pánům Jaroslavu Buštovi a Radku Ryšavému.

Prof. PhDr. Pavel VLČEK
Ústav dějin umění AV ČR
Husova 4, 110 00 Praha 1
vlcek@udu.cas.cz